

İSLÂM VE İLİM

Dinimizde ilmin önemi

Soru: İlim öğrenmenin fazileti nedir?

CEVAP:

İlim öğrenmenin fazileti çoktur. Kur'an-ı kerimde meâlen, (Bilmiyorsanız, zikir ehline [ilim ehline, âlimlere] sorun) buyuruldu. (Enbiya 7)

Âyet-i kerimedeki zikir, ilim demektir. Bu âyet-i kerime, bilmeyenlerin, âlimleri bulup onlardan sorup, öğrenmelerini emretmektedir. (Hadika)

Üç ayet-i kerime meali de şöyledir:

(Allah iman edenleri yüceltir; kendilerine ilim verilmiş müminleri ise, [cennette] kat kat derecelerle yükseltir.) [Mücadele 11]

(De ki, hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Bilen elbette kıymetlidir.) [Zümer 9]

(Kulları arasında Allahü teâlâdan en çok korkan âlimlerdir.) [Fatır 28]

Hadis-i şeriflerde de buyuruldu ki:

(İlim öğrenmek, kadın-erkek her müslümana farzdır.) [Beyheki]

(Beşikten mezara kadar ilim öğrenmeye çalışınız!) [Şir'a]

(Allahü teâlâ, İbrahim aleyhisselama "Ben ilim sahibiyim, ilim sahiplerini severim" buyurdu.) [İbni Abdilber]

(İlim, İslam'ın hayatı, imanın direğidir.) [Ebuşşeyh]

(Hiç kimse, cehaletle aziz, ilim ile de zelil olmaz.) [Askeri]

(Boş vaktini ilme harcayan kurtulur.) [İ. Maverdi]

(Salih âlimlerden olun, eğer salih âlimlerden olamazsanız, böyle âlimlerin sohbetinde bulunun, sizi hidayete kavuşturacak, dalaletten uzaklaştıracak ilmi dinleyin!) [İ. Maverdi]

(Nerede ilim varsa, orada müslümanlık vardır.)

(İlim, benim ve diğer Peygamberlerin mirasıdır. Kim de bana mirasçı olursa, Cennette benimle beraber olur.) [Deylemi]

(Allah'ın rezil etmek istediği kul, ilim ve edepten mahrum kalır.) [İbni Neccar]

(Bir müslüman, arkadaşına, hidayetini arttıracak veya onu tehlikeden kurtaracak hikmetli bir sözden daha iyi bir hediye veremez.) [Ebu Ya'la]

Hazret-i Lokman, oğluna buyurdu ki:

(Âlimlerle otur, hikmet sahiplerinin sözlerini dinle! Allahü teâlâ, bahar yağmuru ile toprağa hayat verdiği gibi, ölü kalbleri hikmet nurları ile diriltir.)

İlim, Cennete giden bir yol, gurbette arkadaş, yalnızlıkta sırdaştır. İlim, iki cihanda kurtuluş, düşmana karşı siperdir. İnsan için haya, gözler için ziyadır.

Hazret-i Ali buyurdu ki:

(İlim, maldan hayırlıdır. Çünkü malı sen korursun; fakat ilim seni korur. Mal harcamakla azalır, ilim sarf etmekle çoğalır.)

İmam-ı Gazali hazretleri de, (İnsanın diğer mahlukattan üstünlüğü ilmi iledir, güç ve kuvvetiyle değildir. Çünkü deve insandan kuvvetlidir. İrilik bakımından da değildir. Çünkü fil insandan çok iridir. Cesaret bakımından da değildir. Çünkü aslan insandan cesurdur. Çok yemesiyle de değildir. Çünkü mandanın karnı, insanın midesinden daha büyüktür. Şu halde ilim çok üstün bir vasıftır) buyurmaktadır.

Yemek ve içmekten kesilen hasta, ölmeye mahkum olduğu gibi, ilim ve hikmetten mahrum kalb de ölüme mahkumdur.

İlim öğrenmek ve öğretmek çok mühimdir. **Hadis-i şerif**lerde de buyuruldu ki:

(**Allahü teâlâ** ilim verdiği âlimlerden de **Peygamber**lerden aldığı misak gibi, ilimlerini saklamayıp insanlara açıklamaları için, söz almış ve "Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle davet et!" buyurmuştur.) [Ebu Nuaym]

(En güzel hediye, hikmetli bir sözü iyice anlayıp, din kardeşine anlatmaktır.) [Taberani]

(Bir saat ilim öğrenmek veya öğretmek, sabaha kadar ibadetten daha sevaptır.) [Deylemi]

(Heves edilecek iki kimse vardır: Biri, **Allahü teâlânın** verdiği ilimle amel edip başkasına da öğreten, ikincisi de, **Allahü teâlânın** verdiği serveti hayra sarf edendir.) [Buhari]

(İlim yolunu tutana, **Allahü teâlâ** Cennet yolunu açar.) [Tirmizi]

(Melekler, ilim talebesinden memnun oldukları için kanatlarını onların üzerine gererler.) [İ. Abdilber]

(İlimden bir mesele öğrenmek, dünyadaki her şeyden kıymetlidir.) [Taberani]

(Ya âlim, ya öğrenci, ya dinleyici veya bunları seven olun. Yoksa helak olursunuz.) [Beyheki]

(Tecrübeli yaşlılarla oturup kalkın. Âlimlere sorun. Hikmet sahipleri ile beraber olun.) [Taberani]

(Âlim olmayan veya ilim öğrenmeye çalışmayan bizden değildir.) [Deylemi]

(Bir âlimin, yanına oturarak, bir saat ilimle meşgul olması, bir âbidin 70 yıl ibadetinden hayırlı olabilir.) [Deylemi]

(İşlenen bir günah, âlime bir, cahile iki olarak yazılır. Âlim, günahı için azap olunur. Cahil ise hem günahı, hem de öğrenmediği için azap olunur.) [Deylemi]

(**Allahü teâlâ**, dünya işlerinin âlimi, ahiret işlerinin cahili olana buğz eder.) [Hakim]

(İlim öğrenmek, namaz, oruç, hac ve Allah yolundaki cihaddan daha kıymetlidir.)
[Deylemi]

(Bir saat ilim öğrenmek gece sabaha kadar ibadet etmekten kıymetlidir. Bir gün ilim öğrenmek, üç ay oruç tutmaktan kıymetlidir.) [Ebu Nuaym]

(Bir kimse, ilim öğrense, bununla amel etmese bile; bin rekat namaz kılmasından daha fazla sevap alır. Eğer öğrendiği ilimle amel eder veya başkasına öğretirse, hem bunun sevabını alır, hem de Kıyamete kadar bununla amel edenlerin sevabını alır.) [Hatib]

(Farzlarda ihmallik yapan bir derde müptela olur.) [İ. Ahmed]

(Din ilmine sahip olanın sıkıntısı gider ve ummadığı yerden rızıklanır.) [İ. Neccar]

(İlim öğrenen veya Allah için bir dost edinen veya din kardeşinin yüzüne şefkatle bakan veya "Bismillah" diyerek işine başlayan affa uğrar.) [İ. Rafii]

İlim âlimden öğrenilir

Bir talebenin, ilim öğrenebilmesi ve doğru yolu bulabilmesi için, bir öğreticiye ihtiyacı vardır. Çünkü hadis-i şerifte, (İlim üstdan öğrenilir) buyuruldu. (Taberani)

Kur'an-ı kerimde ise mealen, (Eğer bilmezseniz, bilenlerden sorun!) buyuruldu. (Nahl 43)

Allahü teâlânın rızasına kavuşmak için de sebeplere yapışmak, bir âlimin gösterdiği yolda gitmek gerekir. Kur'an-ı kerimde mealen (Ey iman edenler, Allah'tan sakının ve Onun rızasına kavuşmak için, vesile arayınız!) buyuruluyor. (Maide 35)

Bu âyet-i kerimeden de bir öğreticiye ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Bir kimsenin rehberi olmazsa, şeytan ona rehber olur. Şeytan rehber olunca da, kendisine tâbi olanı uçurumdan uçuruma atar.

[Bu yüzden, bid'at ehli, reformcu zatları dinlememeli, sözlerine inanmamalı, kitaplarını okumamalı, yaralı aslandan kaçır gibi bunlardan uzaklaşmalıdır. Nakli esas alan kitapları okumalıdır. Hakikat Kitabevi'nin yayınladığı kitaplar, ehl-i sünnet âlimlerinin kıymetli eserlerinden derlenerek hazırlanmıştır. **hakikatkitabevi.com** adresinden okunabilir ve temin edilebilir.]

Âlimin dindeki yeri

Soru: (Kur'an herkes için inmiştir. Onun için âlime, ilim sahibi olmaya ihtiyaç yoktur) diyenler çıkıyor. Âlim olmasa Kur'an anlaşılır mı?

CEVAP:

Anayasa da herkes içindir; ama kanunlar, tüzükler olmadan anayasa ile memleket idare edilebilir mi? Kanunları da ancak hukukçular anlayabilir. Hasta olan avukata değil doktora gider. İlmin, âlimin önemi nasıl inkâr edilebilir. Kur'an-ı kerimi herkes kolayca anlasa idi, **Peygamber**e ihtiyaç kalmazdı. **Hadis-i şerifler**, Kur'an-ı kerimin açıklaması mahiyetindedir. Hakiki âlimler de, hadis-i şerifleri açıklamışlardır. Arapça bilen herkese âlim denmez. Hakiki âlim, Kur'an-ı kerimi, hadis-i şerifleri açıklayan yetkili, yüksek insandır. Çok

ilmi olduğu halde, hakkı bătıldan ayıramayan, hakiki âlim değildir. Yetmiş iki sapık fırkanın önderleri de derin âlim idi, hakkı bătıldan ayıramadıkları için dalalete düşmüşlerdir.

Şu halde, âlim çok bilen değil, hakkı bătıldan ayıran din uzmanlarıdır. Bunlar **Peygamber**lerin vârisleri, vekilleridir. İctihadlarında isabet etmeseler de yine sevap alırlar. Bunlara uyanlar da kurtulur. Dinimiz âlimleri övmektedir.

Kur'an-ı kerimde mealen buyuruluyor ki:

(Bilmiyorsanız ehl-i zikre [âlimlere] sorun!) [Nahl 43]

Demek ki bilmeyen insanlar da var ki, **Allahü teâlâ**, bilenlere sormamızı emrediyor.

(Bu örnekleri ancak âlimler anlar.) [Ankebut 43]

Herkes her örnekten anlamaz. Âlimler, kıymetli insanlar ki, ancak âlimler anlar deniyor.

(Gökleri ve yeri yaratması, dil ve renklerinin farklı olması da Onun [kudretini gösteren] alametlerindedir. Elbette bunda âlimler için ibretler vardır.) [Rum 22]

Ancak âlimler ibretle bakıp, yaratılıştaki hikmetleri anlayabilir.

(Hiç bilenle bilmeyen bir olur mu?) [Zümer 9]

Şu halde bilenler [âlimler] kıymetlidir.

(Allah'tan en çok korkan ancak âlimlerdir.) [Fatır 28]

(Allah'tan en çok korkan benim) hadis-i şerifi Allah'tan korkmanın derecesini gösteriyor. (Buhari)

(Kendilerine güven veya korku ile ilgili bir haber geldiğinde onu hemen yayıverirler. Halbuki onu **Peygamber**e ve aralarındaki yetkililere [âlimlere] götürselerdi, onlardan sonuç çıkarmaya gücü yetenler, onu anlardı.) [Nisa 83] Âyette geçen ülül-emrin = yetkilinin âlim demek olduğu tefsirlerde yazılı. **Peygamber** efendimiz de, (Ülül-emr, fıkıh âlimleridir) buyurdu. (Darimi)

Hadis-i şeriflerde de buyuruldu ki:

(Âlimin mürekkebi, şehidin kanı ile tartılır, âlimin mürekkebi, ağır gelir.) [İ. Neccar]

(Âlimler **Peygamber**lerin vârisidir.) [Ebu Davud, İbni Mace, Tirmizi]

(Âlimler [hak yolu gösteren] birer rehberdir.) [İ. Neccar]

(Âlimlere uyun! Onlar, dünya ve ahiretin ışıklarıdır.) [Deylemi]

(Âlimler olmasaydı, insanlar helak olurdu.) [İ. Maverdi]

(Bilmediklerinizi salih âlimlerden sorup öğrenin!) [Taberani]

(Âlim, **Allahü teâlâ**nın güvendiği kimsedir.) [Deylemi]

(Salih âlim ile nebi arasında bir derece fark vardır. O da nebilik makamıdır.) [R. Nashin]

İlim bulunan yerde müslümanlık vardır

Ehl-i sünnet itikadını ve ilmihalini öğrenmeyen ve çocuklarına öğretmeyenler, Müslümanlıktan ayrılmak, küfür felaketine düşmek tehlikesindedir. **Hadis-i şerifte** buyuruldu ki:

(İlim bulunan yerde Müslümanlık vardır. İlim bulunmayan yerde Müslümanlık kalmaz.)

Ölmek için, yiyip içmek gerektiği gibi, kâfirlere aldanmamak, dinden çıkmamak için de, dinini, imanını öğrenmek gerekir. Ecdadımız her zaman toplanıp, İlmihal kitaplarını okur, dinlerini öğrenirlerdi. Ancak böyle müslüman kaldılar. İslamiyet'in zevkini aldılar. Bu saadet ışığını bizlere, doğru olarak ulaştırabildiler.

Bizim de müslüman kalmamız, yavrularımızı içimizdeki ve dışımızdaki kâfirlere kaptırmamız için, birinci ve en lüzumlu çare, her şeyden önce **Ehl-i sünnet** âlimlerinin hazırladığı ilmihal kitaplarını okumak ve öğretmektir. Çocuğunun müslüman olmasını isteyen ana-baba, çocuğuna Kur'an-ı kerim öğretmelidir. Fırsat elde iken okuyalım, öğrenelim ve çocuklarımıza, sözümüzü dinleyenlere öğretilim!

İlim öğrenirken nelere dikkat etmeli?

İmam-ı Gazali hazretleri buyuruyor ki:

İlim talebesinin bazı vazifeleri şunlardır:

a- Kalbini bütün fena hâllerden temizlemelidir. **Hadis-i şerifte**, (Din, temizlik üzerine kurulmuştur) buyuruldu. Buradaki temizlik, sadece dış temizliği değil, aynı zamanda bânî temizliğidir. Başka bir hadis-i şerifte de, (Köpek bulunan eve rahmet melekleri girmez) buyuruldu. Kalbi bir eve benzetelim. Bu eve melekler gelir. Gazap, kin, haset, kibir gibi kötü huyları havlayan köpek kabul edelim! Böyle azgın köpeklerle dolu eve rahmet melekleri girmez. **Allahü teâlâ** ilim nurunu kalbe melekler vasıtası ile akıtır. Rahmet meleklerinin girmediği kalb ilimden mahrum kalır.

b- Bütün gücünü ilme bağlamalıdır! Başka şeylerden alakayı kesmelidir! Dağınık fikir, suyu bölünen ırmağa benzer. Sağa sola aktığından bahçeyi sulayamaz.

c- İlimle kibirlenmemelidir! Hiçbir İslam âlimini küçük görmemelidir! Cahil ve aciz bir hastanın, mütehasıs bir doktoru kabul etmesi gibi İslam âlimlerini kabul etmelidir. Talebe, şahsi fikrini bir tarafa atmalı, İslam âlimlerinin öğüdüne kulak vermelidir! İslam âlimlerinin hata gibi görünen işini, kendi doğrusuna tercih etmelidir!

d- Faydalı ilimleri öğrenmeye çalışmalıdır! İlimden gaye, kalbi kötü huylardan temizleyip, faziletlerle süslemektir.

e- Zorluklara karşı sabırla göğüs germelidir. İlim ve diğer nimetleri acı ilaçlarla kaplamışlardır. Akıllı olan, bunların içine yerleştirilmiş tatlıları görür. Üzerindeki acı örtüleri de tatlı gibi çiğner. Acılardan tat alır. Hasta olan onun tadını duyamaz. Hastalık, **Allahü teâlâ**dan başkasına gönül vermektir.

İlimden istifade edebilmek için:

1- Önce niyetini düzeltmeli, cahillikten kurtulmayı düşünmelidir! **Allahü teâlâ**, (Hiç bilenle bilmeyen bir olur mu) buyurdu.

2- İnsanlara faydalı olmayı düşünmelidir! **Hadis-i şerifte**, (İnsanların hayırlısı, insanlara faydalı olandır) buyurulmaktadır.

3- Öğrendikleri ile amel etmeye çalışmalıdır. Çünkü, (Amelsiz ilim vebal, ilimsiz amel sapıklıktır) buyurulmuştur.

4- İlim öğrenmekten maksat, Cenab-ı Hakkın rızasını talep olmalıdır. **Allahü teâlâ**, ihlâsı, salih ameli övmektedir.

5- Üstüne lazım olmayan şeye karışmamalıdır. Hazret-i Lokman'a, (Bu dereceye ne ile kavuştun?) diye sual ettiler. (Doğruluk, emanete riayet ve bana lazım olmayanı bırakmakla) diye cevap verdi.

6- Biri ile münakaşa ederse, ona karşı insafı olmalı, yumuşak davranmalıdır ki kendisi ile cahil arasındaki fark belli olsun. **Hadis-i şerifte**, (Allah refiktir, yumuşaklığı sever. Sertlik edenlere vermediği şeyleri ve başka hiçbir şeye vermediğini, yumuşak davranana ihsan eder) buyuruldu.

7- Sabırlı olmalıdır. İbni Abbas hazretlerine, (Bu ilmi ne ile elde ettin?) diye sual ettiler. Cevabında, (Darlıkta, genişlikte sabretmekle, sual sormakla ve yorulmayan bir azimle) buyurdu. Yine büyük bir zat aynı suale, (Erken kalkmakla, son derece alçak gönüllü olmakla, kuvvetli azim ve sabırla) diye cevap verdi.

8- İlim talebesi, herkesle iyi geçinmelidir! (İnsanların hayırlısı onlarla iyi geçinen, insanların şerlisi de onlarla çekişen) buyurulmuştur.

9- Çok edepli olmalıdır.

10- Büyük bir âlime, ilmi ne ile elde ettiği soruldu. Cevabında, (Hocamın her sözünü dinlemekle) buyurdu. Âlimler buyuruyor ki:

(İlim talebesi, ilme ve ilim öğreten hocasına hürmet etmedikçe, öğrendiği ilmin faydasını göremez.) [Bu yüzden, mezhep ve itikad imamlarımıza ve ehl-i sünnet âlimlerine saygı ve hürmette kusur etmemelidir.]

İlmin başı

Peygamber efendimiz, ilmin inceliklerini, acayıplıklarını soran köylüye buyurdu ki:

- İlmin başını öğrendin mi?

- İlmin başı nedir ki?

- İlmin başı, **Allahü teâlâ**yı hakkıyla tanımaktır. Bu da Onun, misli, benzeri, zıddı, dengi, eşi olmadığını, vahid, evvel, ahir, zahir ve bâtın olduğunu bilmektir. (Şir'a)

Görüldüğü gibi ilmin aslı marifetullahtır, yani **Allahü teâlâ**yı tanımaktır.

İlmin veya başarının başı sabır denebilir. İbadet için de böyledir. **Hadis-i şerifte** buyuruldu ki:

(İbadetin başı sabırdır.) [**Hakim**]

Sabrın önemi birçok işten büyüktür. Bu bakımdan, (Her işin başı sabırdır) denebilir.

Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(İlimden bir şey öğrenmek, dünya ve içindeki her şeyden daha iyidir.) [Taberani]

(Öğretmek için ilimden bir mesele öğrenen 70 siddik sevabı alır.) [Deylemi]

(İlim öğrenmek amelden kıymetlidir.) [Hatib]

İlimden zarar gelmez. Ölünceye kadar ilim öğrenmeye çalışmalıdır! **Hadis-i şerifte** buyuruldu ki:

(Hiç kimse cahillikle aziz, ilim ile de zelil olmaz.) [Askeri]

İlmin faydalısını öğrenmelidir. **Hadis-i şerifte** buyuruldu ki:

(**Allahü teâlâ**dan faydalı ilim isteyin ve fayda vermeyen ilimden **Allahü teâlâ**ya sığının!) [İbni Mace]

Lüzumsuz sorular

Okuyucularımız, çok zaman faydalı sorular soruyorlar. Biz de araştırıyor, ehline soruyor, cevabını yazıyoruz. Böylece o okuyucu ile birlikte, diğer okuyucularımız da bundan istifade ediyor. **Hadis-i şeriflerde** buyuruldu ki:

(İlim bir hazine, soru ise anahtardır. Sorun ki öğrenin! Bir soru sayesinde dört kişi sevap alır. Soru soran, cevap veren, dinleyen ve bunları sevenler.) [Ebu Nuaym]

Okuyucularımızdan bazıları ise, Hazret-i İbrahim'in kestiği koçun etini kimler yedi?, Falanca âlimin anasının adı neydi?, Yunus aleyhisselami yutan balık, erkek miydi? gibi sorular soruyorlar. **Dürr-ül-muhtarın** Tahtavi haşiyesinde buyuruluyor ki:

(İnsanın bilmesi gerekmeyen şeyleri münakaşa etmesi mekruhtur. Öğrenilmesi emredilmemiş olan şeyleri sormak caiz değildir. Mesela Hazret-i Lokman peygamber midir? Cin, insanlara nasıl görünür? Hazret-i İsa gökten ne zaman inecek? Buna benzer şeyler sormamalı, çünkü bunları öğrenmekle emrolunmadık.)

Bugün çok kimse, **Ehl-i sünnet** itikadını bilmiyor. Öğrenmesi farz-ı ayn olan bilgilerden habersizdir. Faiz çeşitlerini, hatta yemeğin farzlarını bile bilmez iken, dünya ve ahirette gerekmeyen şeyleri soruyorlar. Biz de (Bilmiyoruz) diye cevap verince, (Bir bilene sor) diyorlar. Zaten biz, bilmediklerimizi bir bilene soruyoruz. Fakat bilinmesi gerekmeyenleri sormak lüzumsuzdur. Dünya ve ahirete yaramayan soruları sormak ve her suale cevap vermeye kalkmak ve (Ben bilirim) demek doğru değildir. Kur'an-ı kerimde de mealen buyuruldu ki:

(Her ilim sahibinin üstünde, daha iyi bilen vardır.) [Yusuf 76]

Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Âlimim diyen cahildir.) [Taberani]

(Çok soru sormaktan sakının! Sizden öncekiler, bu yüzden helak oldu.) [İ. Maverdi]

(Sizi çok soru sormaktan nehyediyorum.) [Taberani]

(Allah rızasından başka bir maksatla ilim öğrenen veya ilmini dünya menfaatine alet eden Cehenneme gidecektir.) [Tirmizi]

(İlmi, âlimlerle yarışmak, cahillerle münakaşa edip susturmak ve insanlar yanında itibar kazanmak için öğrenen Cehenneme gidecektir.) [Tirmizi]

Şu halde, lüzumsuz sorular ve başka maksatlarla sorular sormak doğru değildir. İmtihan gayesiyle karşısındakini sıkıştırmak için sorular sormak da uygun değildir. **Hadis-i şerifte**, (Öğrenmek için sorular sorun! Kötü maksatla sorular sormayın!) buyruldu. (Deylemi)

Sorular uygun sorabilmek, o kişinin ilmini gösterir. **Hadis-i şerifte**, (Güzel sorular, ilmin yarısıdır) buyruldu. (Taberani)

İlmi, öğrenip amel etmek isteyen kimseye öğretmelidir! İlmin kıymetini bilmeyen, laf olsun diye öğrenmek isteyen, ilmi öğretmek doğru olmaz. **Hadis-i şeriflerde** buyruldu ki:

(İlmi, ehli olmayana öğretmek onu kaybetmek demektir.) [İbni Ebi Şeybe]

(Bazı kavimler gelecek, fakihleri, ince ve karışık meseleleri ele alacak, halkı şaşırtacaklardır. İşte bunlar, ümmetimin şerhleridir.) [Taberani]

Ayıp olur diye sormamak

Soru: Bir genç kızım. Mahrem konuları sormaktan utanıyorum. Ne yapayım?

CEVAP:

Bir kız, mahrem konuları annesine sorar. O da bilmezse, annesine, (Babamdan öğren) der. Babası da bilmezse, babasının, bilen birine sorması gerekir. Babası yoksa, ağabey, amca, dayı gibi mahrem akrabalarından öğrenir. Bunlar da öğrenip bildirmezse, o zaman mektupla veya telefonla, kendinden değil de, (Bir kadının muayyen hâli şu kadar devam edip kesilse, ne gerekir) şeklinde sormak daha uygun olur. Bir kadının kocası, bu bilgileri öğrenip hanımına anlatmazsa, kadın, en uygun bir yolla bunları öğrenebilir. Bilenlerden bu konuları edep dairesinde sorması ayıp olmaz.

Hazret-i Esmâ'nın **Peygamber** efendimize nasıl gusledileceğini sorarken utanması üzerine, Hazret-i Âişe validemiz, (Ensar kadınları ne iyidir; utanmaları, dinlerini öğrenmekten men etmiyor) buyurdu. (Buhari) Demek ki, ayıp olur diye kendisine farz olan bilgileri öğrenmemek yanlıştır. **Peygamber** efendimiz, mahrem konuları anlatırken, (**Allahü teâlâ**, hakkın anlatılmasından çekinmez) buyurmaktadır. (Tirmizi) Aynı anlamda âyet-i kerime de vardır:

(**Allahü teâlâ**, gerçeği söylemekten çekinmez.) [Ahzâb 53]

Soru: Bilmediğimiz şeyler oluyor. Sormaya fırsat bulamıyoruz veya çekiniyoruz. Sormamanın vebali var mıdır? Bir de sorduğumuz kimse bildiği halde bilmiyorum derse ona da vebal olur mu?

CEVAP:

İhtiyaç halinde bilmeyenler, bilenlerden sormalı, bilenler de bilgisini gizlememelidir! **Hadis-i şerifte** buyruldu ki:

(Âlimin bildiğini söylememesi, cahilin de bilmediğini sormaması helal değildir. Çünkü **Allahü teâlâ**, "Bilmiyorsanız, ilmi ehline sorun" buyuruyor.) [Taberani]

Dinini öğrenmek için sual soranlara, cevap vermemenin vebali çok büyüktür. **Hadis-i şerifte** buyuruldu ki:

(İlmini [bildiğini] gizleyene, denizdeki balıktan, gökteki kuşa kadar her şey lanet eder.)
[Darimi]

Okuma alışkanlığı kazanmak

Soru: Ülkemize gelen turistlere dikkat edin, bavullarının yarısında elbise, geri kalan yarısında kitaplar var. Oysa biz seyahate çıktığımız zaman aklımıza en son gelen şey kitaptır. Okuma sevgisi ve alışkanlığını kazanmamız hususunda tavsiyeniz nedir?

CEVAP:

Bilginin kaynağı kitaptır. En güzel, en sağlıklı ve en kolay bilgi kitap okuyarak öğrenilir. Sessiz bir öğretmendir kitap. Anlamadığınız yeri defalarca okuyabilirsiniz. Anlayamadığınız için kızmaz size. Aşağılamaz ve şevkinizi kırmaz.

Kitap okurken hem yeni bilgiler öğrenir, ufkunuzu genişletir, hem de günlük sıkıntılarınızdan az da olsa uzaklaşmış olursunuz. Çok kitap okuyanların konuşması düzelir. Güzel ve anlamlı cümleler kurar. Fikrini sağlıklı bir şekilde aktarabilir muhatabına. Fazla gaf yapmaz. Hadiseleri daha geniş açıdan ele alarak değerlendirir. Kolay öfkelenmez, sabrı öğrenir. Anlayışlı ve hoşgörülü olur.

Tabii kitap derken, her kitap bunları sağlar demiyoruz. Kitabın da doğrusu, güzeli, faydalısı var. Bunun tersi de mümkün. Bazı kitapları okuduğunuz zaman; ister istemez olumsuz yönde etkilenebilirsiniz.

At, otu yemeden önce koklar. Eğer zehirli ise, şüphelenirse yemez. Kitap da öyledir. Kitap hakkında önceden bilgi sahibi olmak, kitabın yazarı, müellifi hakkında fikir sahibi olmak gerekir.

Bozuk bir besin yediğimiz zaman midemiz nasıl bozuluyorsa, bozuk bir kitap okuduğumuz zaman beynimiz de o şekilde etkilenir. [Bu yüzden mezhepsizlerin, reformcuların kitaplarını okumamalı.]

İnsanın en esef duyacağı şey, öğrendiği lüzumsuz ve yanlış bilgidir.

Lüzumsuz bilgi nedir?

Dünya ve ahiretine yaramayan, sadece bazı tartışmalarda ve bilgiçlik taslamada işe yarayabilen bilgi türüdür. Mesela, 1980 yılının en hızlı koşan adamının ismini ezberlemek gibi. Maalesef günümüzde genel kültür dendiği zaman bu tür şeyler akla geliyor. Bilime ve insana hiçbir faydası olmayan bir sürü ıvır zıvır bilgiler...Konuyu fazla dağıtmayalım.

Kitap okumanın faydalarını saymakla bitiremeyiz...

Bizim asıl değinmek istediğimiz konu; kitap okuma alışkanlığıdır.

Bu alışkanlık, küçük yaşlarda kazanılırsa, daha etkili, daha güzel ve daha kalıcı olur.

Çocuklara ve gençlere okuma alışkanlığı kazandırmak lazımdır. Peki, bu nasıl mümkün olabilir?

Çocukların ve gençlerin okudukları zaman heyecan duydukları çizgi romanlar, kısa hikayeler, meraklı çocuk romanları, kelime hazinesini geliştiren bulmacalar, bilmeceler, çocuklar ve gençler için hazırlanmış mecmualar bu iş için biçilmiş kaftandır.

En güzel okuma alışkanlığını bu bahsettiklerimiz sağlayacaktır.

Yoksa, çocuklara direkt bilginin verildiği ders kitaplarının ve ağır kitapların okutulması çok zordur. Ülkemizde bu işi en güzel yapan ve başarılı olan kuruluşlardan bir tanesi Türkiye Çocuk Dergisi'dir. Yıllardan beri profesyonel ve uzman kadrosu ile çocukları ve gençleri geleceğe hazırlıyor.

Ülkemizde okuma alışkanlığının çok yetersiz düzeyde olduğunu kabul etmek zorundayız. Dünya ülkeleri ile kıyaslandığımız zaman, çok geri saflarda kalıyoruz.

Televizyon ve radyo gibi cihazlardan edinilen bilgiler, uçucudur. Çok bilgi verilse dahi, bunları hatırımızda tutmak zordur. Çünkü, bu bilgilere erişmek için hiçbir emek harcanmamıştır.

Ama kitap öyle değil. Belli bir emek harcanarak edinilen bilgilerin unutulma ihtimali daha düşüktür.

Soru: Bazıları dini ve ilmi diyorlar. Din ilimden ayrı mıdır?

CEVAP:

İslamiyet, ilmin tâ kendisidir. Kur'an-ı kerimde birçok yerde, ilim emredilmekte, ilim adamları övülmektedir. Mesela, (Bilen ile bilmeyen hiç bir olur mu, bilen elbette kıymetlidir) buyurulmaktadır. (Zümer 9)

Peygamber efendimizin ilmi öven ve teşvik buyuran sözleri o kadar çok ve meşhurdur ki, gayri müslimler dahi bunları bilmektedir. Yukarıda birkaçını bildirdik.

İslam dininde kadın, kocasının izni olmadan nafile hacca gidemez. Sefere çıkamaz. Fakat kocası öğretmezse ve izin vermezse, ondan izinsiz, kendisi için lüzumlu ilmi öğrenmeye gidebilir. **Allahü teâlâ**nın sevdiği hacca izinsiz gitmesi günah olduğu halde, ilim öğrenmeye izinsiz gitmesi günah olmuyor. **Hadis-i şerifte**, (Nerede ilim varsa, orada Müslümanlık vardır. Nerede ilim yoksa, orada kâfirlik vardır) buyuruluyor. Burada da ilmi emretmektedir. (Herkes Lazım Olan İman)

İlim, dinden ayrı değildir. İslam ilimleri ikiye ayrılır:

1- Akli ilimler,

2- Nakli ilimler.

Fizik, kimya, matematik, edebiyat gibi tecrübi ilimlere, akli ilimler denir. Tefsir, kelâm, hadis, fıkıh gibi ilimlere de nakli ilim veya din ilimleri denir.

"İslamiyet, ilmi, fenni emreder" demek bile yanlış anlaşılabilir. İslamiyet'in kendisi ilimdir.

Fen ilimleri, İslamiyet'in bir koludur. Din [İslamiyet] denince, içine ilim de girer. Bunun için, dini ve ilmi demek yanlıştır. Fen, dinden ayrı değildir.

"Dini, ilmi, edebi ve ahlaki yayın" gibi tabirler kullananlar, böyle konuşup yazanlar, ya dinimizi iyi bilmiyorlar veya mezhebi kabul etmiyorlar. Bütün ilimler, İslam bilgileri içinde incelenir. Dini, ilimden ayıranlar, Batılı yazarların tesiri altında kalan kimselerdir. Dinimizde ahlak da var, edep de var, edebiyat da... Bu bakımdan "Dini, ilmi, edebi, ahlaki yayın" tabiri doğru değildir. Dini denilince, diğerleri kullanılmaz. Dini kelimesi kullanılmadan diğerlerinin hepsini kullanmakta mahzur yoktur.

Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Fen ve sanat müminin kaybettiği malıdır. Nerede bulursa alsın!) [İbni Asakir]

(İlim Çin'de de olsa talep edin! Öğrenin!) [Beyheki]

Çin, eskiden olduğu gibi yine müslüman değildir. Çin'den alınacak ilim, elbet fen ilmidir. Her türlü teknolojidir. Bu bakımdan hiç kimsenin, İslamiyet'in ilme, tekniğe karşı olduğunu söylemesi mümkün değildir.

Soru: Kadın ve erkeğe farz olan ilimler nelerdir?

CEVAP:

Dinimizde farz olan ilimler ikiye ayrılır: Farz-ı kifaye, Farz-ı ayn olan ilimler.

Dünya işlerini tanzim için gereken tıp, ziraat, terzilik, siyaset gibi ilimler, farz-ı kifayedir.

Bu ilimleri bilen kâfi miktarda insan varsa, diğer insanların bu ilimleri öğrenmesi farz olmaz. Yani bu ilimleri bilmediği için diğer insanlar mesul olmazlar.

Farz-ı ayn olan ilimleri her müslümanın bilmesi farzdır. Mesela namaz, oruç gibi ibadetleri her müslümanın bilmesi farzdır. En başta da **Ehl-i sünnet** itikadını öğrenmek her müslümana farz-ı ayndır. Ancak zekat verecek zenginın zekat ilmini bilmesi farz-ı ayn iken, fakirin bilmesi farz değildir. Evlenecek kimsenin evliliğe ait lüzumlu bilgileri bilmesi farzdır. Evlenmeyecek kimsenin evliliğe ait bilgileri bilmesi farz değildir. (**Hadika**)

Soru: Dinimi daha iyi öğrenebilmem için çok çeşitli kitap okumanın zararı olur mu?

CEVAP:

Çok kitap okumak, çok ilim öğrenmek yerine faydalı ilim öğrenmek gerekir. **Hadis-i şerif**lerde buyuruldu ki:

(İlmin faydası, ibadetleri doğru ve makbul yapmakla görülür. Haramlardan sakındırmayan, zühdü artırmayan ilim, ancak **Allahü teâlâ**nın gazabını artırır.) [Deylemi]

(İlmi çoğaldığı halde, ahlaki düzelmeyen kimse, **Allahü teâlâ**dan uzaklaşır.) [Deylemi]

Hikmet nedir?

Soru: Gayrimüslimlerden alınan ilimlerden istifade etmenin mahzuru olur mu?

CEVAP:

Dini bilgiler, ehl-i sünnet âlimlerinden alınır yani onların kitaplarından öğrenilir. Fen ilmi ise her yerden alınır. Bu konudaki üç hadis-i şerif meali şöyledir:

(Hikmet, [fen ve sanat] müminin kaybettiği malıdır. Nerede bulursa alması gerekir.)
[İbni Asakir, **Askeri**]

(Hikmeti al, hangi kaptan çıktığı sana zarar vermez.) [Künuz-ül hakaik]

(İlim Çin'de de olsa alın.) [**Beyheki**]

Bu hadis-i şerifler, dünyanın en uzak yerinde, hatta kâfirlerde bile olsa ilmi almayı emretmekte, doğu veya batıdan gelme diyerek fenni reddetmemek gerektiğini bildirmektedir. (Mevduat-ül-ulum)

Hikmet, fen ilmi anlamına geldiği gibi, başka anlamlara da gelir. Mesela fıkıh ilmi anlamına da gelir. Bir âyet-i kerime meali şöyledir:

(Allah, hikmeti [fıkıh ilmini] kime dilerse ona verir. Her kime hikmet verilmişse, muhakkak ona çok hayır verilmiştir.) [**Bakara** 269]

Hikmet, eşyanın mahiyetini, vasfını ve özelliğini bilmek anlamına da gelir. Bir âyet meali şöyledir:

(Allah'a şükret diye Lokmana hikmet verdik. Şükreden kendisi için şükreder.) [Lokman 12]

Soru: İlim öğrenmenin şartı falan var mı?

CEVAP:

İlim talep edene öğretilir. Talep etmeden ilim öğrenilmez. Bir şeyler ezberleyebilir, durumu idare edebilir ancak faydasını pek göremez. İlim öğrenmenin ilk şartı talep etmektir.

Soru: Günah işleyerek ilim öğrenilir mi?

CEVAP:

Öğrenilmesi lazım olan ilim bile, günah işleyerek öğrenilmez.

Soru: Okulda bulunduğumuz ve evde ders çalıştığımız her an, hiç durmadan sevap almamız için nasıl niyet etmeli?

CEVAP:

Şöyle niyet edilebilir: (Okula, eğitimim bitince, müslümanlara, insanlara hizmet etmek için gidiyorum ve derslerime onun için çalışıyorum. Ya Rabbi bana faydalı ilim nasip eyle.)

Soru: "Bilip de yapmamanın cezası daha büyüktür" diyerek dini meseleleri öğrenmek istememek uygun mudur?

CEVAP:

Öğrenmesi mümkün iken öğrenmemek de günahdır. **Hadis-i şerif**te buyuruldu ki:

(Aynı günahı işleyen âlime bir, cahile iki günah yazılır. Âlim, yalnız günahın, cahil ise, hem günahın, hem de o meseleyi öğrenmemenin cezasını çeker.) [**Deylemi**]

Soru: Dünya ve ahireti kazanmak için ne gerekir?

CEVAP:

Dünya ve ahireti kazanmak, ilim ile. **Hadis-i şerifte** buyruldu ki:

(Her şeyin bir yolu vardır. Cennetin yolu ilimdir.) [**Deylemi**]

Ahireti kazanmak ilim ile olduğu gibi, dünyada da rahat ve huzur içinde yaşamak, yine ilim ile. **Hadis-i şerifte** buyruldu ki:

(Süleyman aleyhisselam, mal, saltanat ve ilim arasında muhayyer bırakıldı. İlmi seçti. Mal ve saltanat da verildi.) [**Deylemi**]

En üstün amelin ne olduğu sorulduğunda, **Peygamber** efendimiz, (**Allahü teâlâyı** bilmek) buyurdu. Onlar, (Ya Resulallah, biz amelden soruyoruz. Siz ilimden cevap veriyorsunuz) dediler. (İyi bilin ki, ilim ile yapılan az amel kıymetlidir. Fakat cehaletle yapılan çok amel faydasızdır) buyurdu. (İbni Abdilber)

Tasavvufu, yani tarikatı öğrenmeden önce, ilim öğrenmek gerekir.

Bedreddin-i Serhendi hazretleri buyuruyor ki:

(İmam-ı Rabbani hazretlerinden **Buhari**, Mişkat, Hidaye, Şerh-i Mevakıf kitaplarını okudum. Gençleri ilim öğrenmeye teşvik eder, "Önce ilim, sonra tasavvuf" buyururdu. Benim ilimden kaçındığımı, tasavvuftan zevk aldığımı görünce, halime merhamet ederek, "Kitap oku, ilim öğren, cahil sofı, şeytanın maskarası olur, Rütbetül-ilmi aler rüteb yani, rütbelerin en üstünü, ilim rütbesidir" buyurdu.) [Hadarat-ül-kuds]

Soru: En iyi ibadet nedir?

CEVAP:

Her zaman doğru iman sahibi olmaya, farzları yapıp haramlardan kaçmaya, tevbe edip farz borçlarını ödemeye çalışmalıdır! Bunları doğru yapabilmek de, ancak ilimle mümkündür.

Hadis-i şeriflerde buyruldu ki:

(Gece bir müddet ilim öğrenmek, bütün gece ibadet etmekten sevaptır.) [R. Nasihin]

(Sabah-akşam ilimle meşgul olmak, cihaddan efdaldır.) [**Deylemi**]

(İlimden bir mesele öğrenmek, yüz rekat [nafile] namaz kılmaktan daha kıymetlidir.) [**İ. Abdilber**]

İlimsiz amelin kıymeti olmaz. Günümüzde ilmin önemi daha büyüktür. **Hadis-i şerifte** buyruldu ki:

(Siz fakihleri çok, hatipleri az, isteyen az, vereni çok bir zamandasınız. Böyle zamanda amel ilimden hayırlıdır. Bir zaman gelir ki, fakihleri az, hatipleri çok, isteyen çok, vereni az olur. O zamanda ise ilim amelden hayırlıdır.) [**Taberani**]

Faydalı ve faydasız ilimler

Soru: Faydalı ve faydasız ilimler nelerdir?

CEVAP:

Faydalı ve faydasız ilimlere birkaç örnek verelim:

1- İman, ibadet ve kazanç ilimlerini öğrenmek farzdır. (Hindiyye)

2- Fıkıh öğrenmeyip, hadis, tefsir ile meşgul olmak çok yanlış olur. (Berika)

3- Matematik ve geometri, astronomi gibi ilimler, eğer **Allahü teâlâ**nın gösterdiği yerlerde, yani insanlara hizmet etmek için kullanılmazsa bunlarla uğraşmak, boşuna vakit öldürmek olur. Kible ve namaz vakitleri için ve dine hizmet için bu ilimleri öğrenmekte mahzur yoktur. (M. Rabbani, Hindiyeye)

4- Falcılık bilgileri öğrenmek haramdır. (Hindiyeye)

5- Kelam, yani iman bilgilerini ihtiyaçtan fazla öğrenmek caiz değildir. (Hadika)

İlmi, Allah rızası için ve Müslümanlara hizmet için öğrenmelidir. Mal, mevki kazanmak, kibir ve şöhret için öğrenmemelidir. İlmi de ancak **Ehl-i sünnet** âlimlerinin yazdıkları kitaplardan öğrenmelidir. (İslam Ahlakı)

Önce lazım olan

Soru: Bir Müslümanın önce bilmesi lüzumlu bilgiler nelerdir?

CEVAP:

Her Müslümanın (İlmihal) öğrenmesi farz-ı ayndır. **Allahü teâlâ**, (Bilenlerden sorup öğreniniz) buyuruyor. Bilmeyenlerin, âlimlerden ve bunların kitaplarından öğrenmeleri gerekir. Bunun için, hadis-i şerifte, (İlim öğrenmek, kadın-erkek herkese farzdır) buyuruldu. Yapılması ve sakınılması gereken bilgileri, doğru yazılmış ilmihal kitaplarından öğrenmek lazımdır.

Âlimler, sözbirliği ile bildirdiler ki, her Müslümanın **Ehl-i sünnet** itikadını kısa olarak ve günlük işlerindeki ve ibadetlerdeki farzları ve haramları iyice öğrenmeleri farz-ı ayndır. Bunları ilmihal kitaplarından öğrenmezse, bid'at sahibi veya mülhid yani kâfir olur. Bunların fazlasını ve Arabi lisanının oniki âlet ilmini öğrenmek ve tefsir ve hadis-i şerif ve fen ve tıp bilgilerini, hesap, yani matematik öğrenmek, farz-ı kifayedir. Bu farz-ı kifayeyi, bir şehirde, bir kişi öğrenirse, bu şehirde bulunanların öğrenmeleri farz olmaz, müstehap olur.

Şehirde fıkıh kitaplarının bulunması da, İslam âlimlerinin bulunması gibidir. Böyle şehirde, fıkıh bilgilerinin fazlasını ve tefsir ve hadis öğrenmek hiç kimseye farz olmaz. Müstehap olur.

İhtiyaç halinde bilmeyenler, bilenlerden sormalı, bilenler de bilgisini gizlememelidir!

Dünya işlerini yaparken ahireti unutmak çok kötüdür. **Hadis-i şerifte** buyuruldu ki:

(Ahir zamanda insanlar, camileri süsler, kalblerini viran ederler. Dinden çok elbiseye değer verirler. Dünyaları selamet ise, ahireti düşünmezler.) [**Hakim**]

Hep nafiye namaz kılmak yerine, namazın nasıl kılınacağını öğrenmek daha kıymetlidir. Bilerek yapılan az amel, bilmeden yapılan çok amelden kıymetlidir. Bir şeyi iyi yapmak ancak ilimle mümkündür. Her şeyden önce ilim öğrenmeye çalışmalıdır! **Hadis-i şerifte** buyuruldu ki:

(Allah indinde, ilim talebi, namaz, oruç, hac ve cihaddan efaldır.) [**Deylemi**]

Amelsiz ilim

Soru: Gazeteyle, maille veya başka bir yolla gelen dinî ilimleri öğrenip de uygulamazsak vebale girer miyiz?

CEVAP:

Elbette, amelsiz ilmin vebali büyüktür. Üç hadis-i şerif şöyledir:

(İlmiyle amel etmeyen âlim, Kıyamette en şiddetli azaba düçar olur.) [Beyhekî]

(Âlim, ilmi az da olsa, ilmiyle amel eden zattır.) [Ebu-ş-şeyh]

(Bir kişiye dinî bir öğüdün [kitap, sohbet, basın gibi] herhangi bir yolla ulaşması, Allah tarafından kendisine ihsan edilen bir nimettir. Onu şükrederek kabul etsin! Şükretmezse bu, Allah katında, aleyhinde bir delil olur. Günahının ve Allah'ın gazabının artmasına sebep olur.) [İ. Asakir]

İlmiyle amel etmemek vebal olur diye, dinini öğrenmemek de caiz olmaz, çünkü lüzumlu din bilgilerini öğrenmek farzdır. Farzı yapmamak haramdır. Farz olan ilmi öğrenmeli ve onunla amel etmeye çalışmalıdır.

Sual sormaktan çekinmek

Soru: Bir kimse, sual sormaktan neden çekinir?

CEVAP:

Büyük zatlar buyuruyor ki:

Nefse en çok zor gelen şey, sual sormaktır. Çünkü insanın nefsi, bilmemeyi, sormayı gururuna yediremez, (O biliyor da ben bilmiyorum) der. İstişare etmek, sormak, nefsin belini kırar. Sormamak ise nefsi azdırır. Hâlbuki nefsine uyan, onu azdıran, haram işler. Haram işleye işleye küfre girer, kâfir olur. Çünkü haramı işleyince alışır, alışınca da, haramdan zevk alır. Zevk alınca da, haram olduğunu unutur, önem vermeden haramı işler. Harama önem vermeyen de kâfir olur.

30-40 yıldır yakından tanıdığımız kimseler var. Bir kere sual sorduğuna şahit olmadık. Bir gün bir arkadaş çok bunalmış, bir sorunun cevabı çok lazım olmuş. Buna rağmen, (Şunun cevabı nedir) diyemedi de, (Sen 30 yıl hocamıza soru sordun, belki şu soruyu da sormuş olabilirsin) dedi. Ancak böyle dolaylı olarak sorabildi. Böyle dolaylı olarak soramayanlar da çoktur. Nefsin gururunu, şeytanın bacağına kırmak lazımdır. Sual sormak dinimizin emridir.

Peygamber efendimiz buyuruyor ki:

(Bilmediğini sormamak helâl değildir.) [Taberani]

(İlim hazinedir, anahtarı sual sormaktır. Sual sorana, **Allahü teâlâ** rahmet eder.) [Ebu Nuaym]

Bir kimse, ya kibrinden dolayı sual soramaz veya cahilliğinden dolayı sual soramaz. Ancak bir şey bilen, sorabilir. Nitekim **Peygamber** efendimiz buyuruyor ki:

(Güzel sual sormak, ilmin yarısıdır.) [Taberani]

Dini öğrenmek için

Soru: Dini öğrenmek için Arapça bilmek şart mı?

CEVAP:

Arapça öğrenmek, çok iyi, çok faydalıysa da, dini öğrenmek için şart değildir. Arapça bilmek, din bilmek değildir. Mısır, Suriye, Suudi Arabistan gibi ülkelerdeki insanların ana dili Arapçadır. Burada çok sayıda Vehhabi veya mezhepsiz vardır. Bunlar (Arapça biliyoruz) diye, Kur'an-ı kerime kendi görüşlerine göre mânâ vermişler, sapıklığa, hattâ küfre düşenleri bile olmuştur. Arapça bilmenin faydaları yanında, dinimizi ve **Ehl-i sünneti** bilmeyenler için böyle zararları da oluyor.

Bu ülkelerde yaşayan Hristiyanlar da Arapça biliyor, ama onlar gayrimüslimdir. Demek ki dil bilmek, din bilmek değildir. Bununla beraber, Müslüman olanın Arapçayı bilmesi dinini daha kolay öğrenmesine sebep olur, ama şart değildir. Hele, Kur'an-ı kerimi anlayıp, bu anladığına göre amel etmek niyetiyle öğrenmek, çok zararlı olur. Osmanlılar lüzumlu bilgileri zaten bildirmişlerdir. Bu Türkçe kitapları okuyarak dinimizi öğrenmek mümkündür.

Farz olan ilimler

Soru: İslam Ahlakı gibi **Ehl-i sünnet** bir kitap için, (Böyle kitapları okumak farzdır) dense bir mahzuru olur mu?

CEVAP:

Mahzuru olmaz. Çünkü, (Böyle kitaplardaki ilimleri öğrenmek farzdır) denmiş oluyor.

İmam-ı Beyhekî'nin bildirdiği (Her Müslüman erkek ve kadına, İslam bilgilerini öğrenmek farzdır) hadis-i şerifi gösteriyor ki, **Allahü teâlâ**nın rızasına uygun ilimleri öğrenmek farzdır. (Mişkat)

Farz olan bu ilimler, **Ehl-i sünnet** âlimi olan bir hocadan veya onun kitaplarından öğrenilebilir. Bu yüzden, (Böyle kitapları okumak farzdır) demekte mahzur yoktur.

İlim ve âlim kıymetlidir

İnsanı kötü yoldan ilim ve âlimler kurtarır. Rehber olmadan doğru yol bulunamaz. Büyük bir **Peygamber** olan Hazret-i Musa, **Allahü teâlâ** ile konuşmak şerefine kavuştuğu halde, Hazret-i Hızır'dan ilim öğrenmeye gelmiştir. İmam-ı Ebu Yusuf'un çok sevdiği oğlu vefat edince, talebelerine, (Defin işini siz yapın. Ben hocam imam-ı a'zamın dersine gidiyorum. Dersimi kaçırmayayım) dedi. Kendisini vefatından sonra rüyada gördüler. Cennette, çok ihtişamlı büyük bir köşkte idi. Buna nasıl kavuştuğu sorulunca, (İlim öğrenmeye ve öğretmeye olan sevgim ile) buyurdu.

İlim ve âlim kıymetlidir. **Hadis-i şerif**lerde buyuruluyor ki:

(Âlime hürmet eden, bana hürmet etmiş, onu ziyaret eden beni ziyaret etmiş olur.) [**İ. Rafii**]

(Âlim olmayan veya ilim öğrenmeye çalışmayan bizden değildir.) [**Deylemi**]

(Ya âlim, ya öğrenci, ya dinleyici veya bunları seven olun. Yoksa helak olursunuz.) [**Beyheki**]

(Âlim ile oturmak, yüzüne bakmak ibadettir.) [Hakim]

(Âlim ile beraber olun, diz dize oturun. Çünkü **Allahü teâlâ**, yağmurla ölü toprağı dirilttiğı gibi, ölü kalbleri de ilim nuru ile diriltir.) [Taberani]

(Kıyamette **Peygamber**ler, âlimler ve şehidler şefaata eder.) [İbni Mace]

(Cennette de âlime ihtiyaç olur. Cennet ehline "Ne arzunuz varsa isteyin" diye sorunca, ne isteyeceklerini şaşırıp âlimlere bakarlar. Âlimler de, "Şunu isteyin" derler.) [Deylemi]

(Âlimin âlim olmayana üstünlüğü, **Peygamber**in ümmetine üstünlüğü gibidir.) [Hatib]

(Âlimin âbide üstünlüğü, dolunayın, yıldızlara olan parlaklığı gibidir.) [Ebu Nuaym]

(Âlim, âbiden yetmiş derece üstündür. Bid'at ortaya çıkınca âlim, halkı ikaz eder. Âbid bid'atten habersiz, ibadette meşgul olur. Bu bakımdan da âlim, âbiden kıymetlidir.) [Deylemi]

(Şeytanın bir âlimden korkması, cahil olan bin âbiden korkmasından daha çoktur.) [Beyheki]

(Kıyamette âbide Cennete gir, âlime ise halka şefaata için bekle denir.) [İ Maverdi]

(Bir âlim, bir şehirden gelip geçse, onun ayak basmasının hürmetine, oradaki kabristandan kırk gün azap kaldırılır.) [R.Nasihin]

İşte böyle kıymetli olan âlimin vefatı büyük kayıptır. **Hadis-i şerif**lerde buyruluyor ki:

(**Allahü teâlâ**, sizden ilmi almak için ilmi ile amel olan âlimleri kaldırır. Cahiller kalır. Dinden sual edenlere, kendi akılları ile cevap verip, insanları doğru yoldan ayırırlar.) [Buhari]

(Bir âlim ölünce, İslam'da bir gedik açılmış olur ve kıyamete kadar kapanmaz.) [İ. Süyuti]

(Âlimin ölümüne üzülmeyen, münaftıdır. Bir âlimin ölümünden daha büyük musibet yoktur. Bir âlim ölünce, gökler ve göklerde olanlar, yetmiş gün ağlarlar.) [R. Nasihin]

(Âlim ölünce, denizdeki balıklar bile kıyamete kadar ona istigfar ederler.) [Deylemi]

(Bir âlimin ölmesi, bir şehir halkının ölümünden daha büyük ziyandır.) [Taberani]

(Ahir zamanda, âlimler ölür, cahiller din adamı yerine geçirilir. Onlar da bilmeden yanlış fetva verir, kendisi sapar, başkalarını da saptırır.) [Buhari]

Büyük bir âlim vefat edince, feyz vermesi kesilmez, daha da artar. Kınından çıkmış kılıç gibi olur. (İrşad-üt-talibin)

Âlimlere saygının önemi

Soru: Hoca hakkı, hocaya hürmetin önemi hakkında bilgi verir misiniz?

CEVAP:

Saygı, ibadetten önemlidir. Mesela, ibadet etmeyen, günah işleyen kâfir olmaz. Fakat **Allahü teâlâ**nın, emir ve yasaklarını küçümseyen, beğenmeyen, saygısızlık yapan kâfir olur. [Tâlim-ül-müteallim]

İmam-ı Maverdi hazretleri de buyurdu ki:

(Talebe, hocasının gösterdiği yakınlığa güvenerek naz etmemelidir! Çünkü cahilin yanında susmaya mahkum olan bir âlim, zelil ve hakir duruma düşmüş olur. Esirler arasındaki bir cariyenin, cömertliği ile meşhur Hatim-i Tai'nin kızı olduğunu öğrenen **Peygamber** efendimiz, (Bir kavim içinde aziz iken zelil olana, zengin iken fakir düşene, âlim iken cahiller arasında kalmış olana acıyın) buyurup kızı serbest bıraktırdı. (Edeb-üd-dünya)

Tevazunun aşırı şekline temelluk denir. Nefsini zelil etmek demektir.

Temelluk, hocaya, üstada, âlime karşı caizdir. **Hadis-i şerif**lerde buyuruldu ki:

(Üstad hariç, temelluk mümin ahlakından değildir.) [İ. Maverdi]

(Âlime hürmet eden, Rabbine hürmet etmiş olur.) [İ. Maverdi]

(İlim öğrendiğiniz zata tevazu gösterin!) [Taberani]

Hazret-i Ali'nin, Bana ilimden bir harf öğretenin kölesiyim buyurması, hocaya hürmetin önemini göstermektedir. Bir harften maksat, ilimden bir meseledir.

İmam-ı Şafii hazretleri, bir çobanı görünce ayağa kalkar. Yanındakiler, (Bu çobana hürmetinizin sebebi nedir?) diye sual edince, Bu zat, bana kitaplarda bulamadığım ilimden bir meseleyi öğrettiği için, yani benim hocam olduğu için hürmet ediyorum buyurdu.

Doğru yolu bulmamıza sebep olanlara, bize çok lüzumlu ilimleri öğretenlere, gösterilecek hürmetin önemini idrak etmeye çalışmalıyız! (R. Nasihin)

[Mezhep ve itikad imamlarımıza, imam-ı Gazali, Seyyid Abdülkadir-i Geylani ve imam-ı Rabhani hazretleri gibi din büyüklerimize saygı ve hürmetin önemini buradan da anlamalıyız.]

Soru: Bir âlimin sohbetinde bulunmak faydalı mıdır?

CEVAP:

Ehl-i sünnet âliminin bulunduğu zamanlarda, sohbetinde bulunmak elbette büyük nimet idi. Çünkü hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Âlimin sohbetinde bulunmak, bin rekat nafil namazdan üstündür.) [İ. Gazali]

Âlim bulunmadığı zaman, eskiden yaşamış, **Ehl-i sünnet** âlimlerinin kitaplarını okumak gerekir. Bir âlimin kitabını okuyan, az da olsa, onunla sohbet etmiş sayılır.

Âlime uyulur

Soru: Âlimlerle tasavvuf ehli zatlar arasında, bir konuda farklı hükümler görülürse, hangisine uymak gerekir?

CEVAP:

Âlimlere uyulur. Tasavvuf ehli, sekr hâlinde söylemiş veya ilhamla anlamış olabilir. İkisi de dinde senet değildir. Ama âlimler, edille-i şeriyeye dayanarak bildirirler. Mürşid-i

kâmile evliya zatları karıştırmamalı. Her evliya, mürşid-i kâmil değildir. Ama her mürşid-i kâmil evliyadır.

Mürşid-i kâmil, sofi zatlar gibi değildir, ictihad derecesinde yüksek âlim olduğu için, hem ilim, hem de marifet sahibidir. İmam-ı Rabbani, Mevlana Halid-i Bağdadi, Seyyid Abdülhakim-i Arvasi hazretleri gibi zatlar böyledir. Böyle bir zata (Zül Cenâhayn) denir ki, iki kanat sahibi, yani hem âlim, hem evliya demektir. Akılla, delille anlaşılabilir bilgilere (İlim) denir. Kalble anlaşılabilir bilgilere (Marifet) veya (İrfan) denir.

İslam âlimi kime denir

Soru: Günümüzdeki yazarlara ve profesörlere, âlim denir mi?

CEVAP:

Âlim, çok kitap okuyana, çok bilene, diploma sahibi olana değil; dinini doğru bilene, hakkı bâtıldan ayırabilene denir. Kıyamet yaklaştıkça ilim azalır, din adamlarına güvenilemez. İki hadis-i şerif meali:

(Kıyamete yakın ilim azalır, cehalet artar.) [İbni Mace]

(Her asır, önceki asırdan daha bozuk olur. Böylece kıyamete kadar hep bozulur.) [Hadika]

Din âlimi olmak için, Kur'an-ı kerimi ve manalarını ezbere bilmek, binlerle hadis-i şerifi ve manalarını ezbere bilmek, İslam'ın 20 ana ilminde mütehassis olmak ve bunların kolları olan 80 ilmi iyi bilmek, dört mezhebin inceliklerine vakıf olmak, bu ilimlerde ictihad derecesine yükselmek, tasavvufun en yüksek derecesinde olmak lazımdır.

Sultan ikinci Abdülhamid hanın tahttan indirilmesiyle din işlerine de fesat karıştı. İttihat ve terakki fırkasına kayıtlı olan cahiller, hatta masonlar, din işlerinde yüksek mevkilere getirildi. İlk iş olarak, sultan Abdülhamid hanın son şeyhülislamı Muhammed Ziyaüddin efendi, görevinden alındı. Bu yüksek makama 1910'da Musa Kazım getirildi. Bu zat, koyu ittihatçı ve masondu. İslamiyet'e uymayan hareketlerinden ve sapık yazılarından dolayı, ikinci Abdülhamid han tarafından Irak'a ve Fizan'a sürülmüş olan bölücü kimseler, İstanbul'a getirilip, kendilerine din işlerinde vazifeler verildi. Bu cahil ve partizan kimseler, bozuk, sapık din kitaplarının yazılmasına, yayılmasına, önayak oldular. İkinci Abdülhamid han zamanında yazılan din kitapları, bir ilim heyeti tarafından kontrol edilirdi. Tasdik edilip, izin verilenler bastırılırdı. Böylece, o tarihlerde basılan din kitaplarına güvenilir. 1909'dan sonra, din kitapları yetkili âlimler tarafından kontrol edilmez oldu. Bu kitaplardan, ancak önceki muteber kitaplardan vesikalar vererek yazılanlara güvenilir. (E. Kiram kitabı)

Görüldüğü gibi 1909 yılından sonra yazılan din kitaplarından, ancak nakli esas alanlar muteberdir. Âyet ve hadisleri, yazarının kendi görüşlerine göre açıklananlar veya ilhamla yazılanlar muteber değildir.

Müctehid olmak için

Soru: Müctehid olmak için hangi kitapları okumak lazımdır?

CEVAP:

Eshab-ı kiram kitabında buyruluyor ki:

Müctehid olmak için Arabi ilimleri ve Kur'an-ı kerimi ezbere bilmek, her âyet-i kerimenin manay-ı müradisini, manay-ı zımni ve iltizamisini bilmek ve âyet-i kerimelerin geldikleri zamanları ve gelme sebeplerini ve ne hakkında geldiklerini, külli ve cüzi olduklarını, nasih veya mensuh olduklarını, mukayyed veya mutlak olduklarını ve kıraet-i seba ve aşereden ve kıraet-i şazzeden nasıl çıkarıldıklarını bilmek, hadis kitaplarındaki, yüz binlerce hadisi ezberden bilmek ve her hadisin ne zaman ve ne için irad buyurulduğunu ve manasının ne kadar genişlediğini ve hangi hadisin diğerinden önce veya sonra olduğunu ve bağlı bulunduğu olayları ve hangi vaka üzerine buyurulduğunu ve kimler tarafından nakil ve rivayet olunduğunu ve nakledenlerin ne halde ve ne ahlakta olduklarını bilmek, fıkıh ilminin usul ve kaidelerini tanımak, 12 ilmi ve Kur'an-ı kerimin ve hadis-i şeriflerin işaretlerini, rumuzlarını ve açık ve kapalı manalarını kavramak ve bu manalar kalbinde yer etmiş olmak, kuvvetli iman sahibi olmak ve itminan ile dolu, nurlu ve saf bir kalbe ve vicdana malik olmak gerekir.

Bütün bu üstünlükler, ancak **Eshab-ı kiram**da ve sonra, 200 yıl içinde yetişen, bazı büyüklerde bulunabildi. Daha sonraları, fikirler, reyler dağılıp, bid'atler çıkıp yayıldı. Böyle üstün zatlar azala azala, 400 yıl sonra, bu şartlara haiz olan, yani mutlak müctehid olarak meşhur olan görülmedi.

Yüksek din bilgileri, tefsir, usul-i kelim, kelim, usul-i hadis, ilm-i hadis, usul-i fıkıh, fıkıh, ilm-i tasavvuftur. Bu 8 ilmi öğrenmek için gerekli alet ilimleri ise 12 dir. Bunlar, sarf, iştikak, nahv, kitabet, iştikak-ı kebir, lügat, metni lügat, beyan, meani, bedi, belagat, inşa ilimleridir. (**Hadika**)

Mevduat-ül ilim kitabının (Tefsir İlminin Dalları) bölümünde, Kur'an-ı kerim ilmi, içinde şaşılacak, akıllara durgunluk verecek sayısız acayip haller bulunan engin bir denizdir. Öyle yüksek ve metin bir dağdır ki, ondaki hayret veren şeyleri öğrenmek, her sırrına erişmek imkansızdır. Bu ilmin sayılmayacak kadar dalı vardır, denilerek altmışın üstünde tefsir ilminin kolları bildirilmiştir.

Soru: Kur'anda **vesile**den bahsediliyor. Vesile nedir?

CEVAP:

Allahü teâlâ mealen, (Bana yaklaşmak için, vesile arayınız) buyuruyor. (Maide 35) Mezhepsizler, (Vesile, ibadetlerdir. Bir mürşide tâbi olmak, ölümlere, dirilere yalvarmak, insanı Allah'a yaklaştırmaz. Aksine uzaklaştırır) diyor.

Ehl-i sünnet âlimleri ise buyuruyor ki:

İbadetler içinde, sahih, doğru, halis olan ibadetler vesile olur. İbadetlerin sahih olması için, doğru iman, temiz ahlak sahibi olmak ve şartlarına uygun yapmak lazımdır. Mesela, namazın sahih olması için, abdest almak, kullanılan suyun temiz olması, namazı vaktinde kılmak ve kıbleye karşı kılmak, namazdaki âyetleri, tesbihleri ve duaları doğru okumak ve diğer şartları, vesileleri bilmek ve yapmak lazımdır. Her ibadetin de böyle şartları, vesileleri vardır. Bunlar, senelerce çalışarak öğrenilir. Bunlar düşünmekle öğrenilemez. Bunları bilen ve yapan âlimlerden işiterek veya kitaplarını okuyarak öğrenilir.

Fen bilgileri de, bilenlerden uzun zamanda öğrenilmektedir. Böyle, imanı, kalbi temiz, doğru din âlimlerine müderris, muallim ve mürşid denir. Mürşid demek, su üstünde yürüyen, havada uçan, kaybolan şeyleri bilen, okuyup, üfleyerek hastalara şifa dağıtan kimse demek değildir. Ahkâm-ı İslamiyeyi, yani kalb, ruh ve beden ile yapılan ibadetleri bilen, yapan ve başkalarına da öğreten **Ehl-i sünnet** âlimi demektir. Her müslüman, Maide suresindeki emre uymak için, böyle bir âlimden veya kitaplarından farz ve nafîle ibadetleri öğrenmelidir! (F.Bilgiler)

Her ilim sahibine âlim denir mi?

Her ilim sahibine âlim denmez. Mal ve mevki sahibi olmak için ilim öğrenen ve ilmi ile amel etmeyen, İslam âlimi değildir. Buyuruluyor ki:

Âlimler hariç, **insanlar helak olmuştur.**

İlmiyle amel edenler hariç, **âlimler de helak olmuştur.**

İhlaslı olanlar hariç, **amel eden âlimler de aldandıdır.**

O halde **gerçek âlim, ilim, amel ve ihlas sahibi salih kimsedir.**

Hadis-i şeriflerde buyuruluyor ki:

(Cahiller ile mücadele etmek ve meşhur olmak için ilim öğrenen Cehenneme gider.)

[İbni Mace]

(Allah rızasından başka maksatla ilim öğrenen Cehennemdeki yerine hazırlansın.)

[Tirmizi]

(Dünya için ilim öğrenen, mala, mevkiye kavuşursa, kazancı Cehennem ateşi olur.)

[R.Nasihin]

(Âlim, ilmi az da olsa, ilmi ile amel eden kimsedir.) [Ebuşşeyh]

Mürşidi tanımak

Soru: Herkes birine mürşid-i kâmil diyor. Bir kimsenin mürşid-i kâmil olduğu nasıl anlaşılır?

CEVAP:

Ehl-i sünnet itikadını ve İlmihal bilgilerini iyi bilen hemen anlar. Yani dört hak mezhebi bilip birine uyan kimse, hakkı bâtıdan ayırır. Bilmeyen ayıramaz. İstidracı kerameti karıştırır. Bid'at ehli bir kimse, deniz üstünde yürüse, havada uça da evliya olamaz. İstidrac ile kerameti ayıramayan bunu anlayamaz.

İlmihal okuyan bilir ki, mürşid kendi kendine olmaz, yerden ot biter gibi bitmez. Bir müslüman kendi kendine evliya olabilir, ama asla mürşid olamaz. Mürşidin, icazetli bir hocadan icazet alması şarttır. Hocasının da icazetli olması şarttır. Bu silsilenin **Peygamber** efendimize kadar dayanması da şarttır.

En iyi ve en kötü insanlar

Soru: Din adamlarının yanlışlarını açıklamak doğru mudur?

CEVAP:

Peygamberlerin vârisleri olan âlimlere dil uzatan, onları âlim oldukları için kötöleyen kimsenin imanı gider. Dinimiz ilme ve âlime büyük önem verir. Bize ilmi bildiren âlimlerdir. **Hadis-i şerifte**, (Âlimler, **Peygamber**lerin vârisleridir) buyuruldu. (Tirmizi)

Ancak, bir de İslam âlimi sanılan ve dinimizi içten yıkmaya çalışan dinde reformcular vardır. Bunların ihanetlerini söylemek, kötölemek olmaz. Dinin emrine uymak olur. Kötülerin kötülüğünü açıklamak, Müslümanları onların zararından korumaya çalışmak farzdır. Daha doğrusu bütün insanları bunların zararından korumaya çalışmalıdır. Çünkü, İslamiyet'i doğru duymak, doğru öğrenmek insanların hakkıdır. İslamiyet'i yanlış anlatan, nakledildiği gibi değil, çürük aklına, bozuk ilmine, iğrenç nefsine göre anlatan kötü din adamları, insanların en kötüsüdür. Kur'an-ı kerimde, Cuma suresi 5.âyetinde, kötü din adamları, kitap yüklü merkebe, **Araf** suresi 176. âyetinde ise, dilini sarkıtıp soluyan köpeğe benzetilmiştir. **Hadis-i şerifte** buyuruluyor ki:

(Bid'atler yayıldığı, sonra gelenler, öncekilere lanet ettiği zaman, doğruyu bilenler herkese bildirsün! Doğruyu bilip de gücü yettiği halde, doğruyu bildirmeyen kimse, **Allahü teâlâ**nın **Muhammed** aleyhisselama indirdiği Kur'an-ı kerimi gizlemiş olur.) [İbni Asakir]

Bunların ilme ihanetlerini açıklamak, kötölemek olmaz. Böyle kötü din adamları, din, iman hırsızlarıdır, Allah'a giden yolu kesen, Rabbine kavuşmak isteyen insanın önünü kesen eşkiyalardır. **Hadis-i şerifte** buyuruldu ki:

(Âlimlerin kötüsü, insanların en kötüsüdür.) [**Bezzar**]

Vaaz etmek ve dini yazı yazmak, kitap, dergi çıkarmak, ancak Allah rızası için olunca, mevki, mal ve şöhret kazanmak için olmayınca faydalı olur. Bid'at ehli, dini dünyaya alet eder, dine çok zarar verirler. **Hadis-i şerifte** buyuruldu ki:

(Hak teâlâ, Âdem aleyhisselama bin çeşit sanat öğretip buyurdu ki: Çocukların ve neslin, bu sanatlardan biri ile rızkını talep etsün! Sakın ola ki dini geçim vasıtası yapmasın! Din ile dünyayı talep edenlere yazıklar olsun!) [**Hakim**]

İlmi, mala ve mevkie alet etmek uygun değildir. İlimin bunu yasakladığını bildiği halde, ilme uymamak büyük vebaldır. **Allahü teâlâ**nın kıymet verdiği ve her şeyin en şerefli olan ilmi, mal, mevki kapmaya ve başa geçmeye vesile edenlere, bu ilim zararlı olur. Halbuki, dünyaya düşkün olmak, **Allahü teâlâ**nın hiç sevmediği bir şeydir. O halde, **Allahü teâlâ**nın kıymet verdiği ilmi, Onun sevmediği yolda harcamak, çok çirkindir. İnsanların en alçağı, din kisvesi altında dünya menfaati sağlayandır. İlim dini beslemek içindir, yoksa dünya nimetlerini yutmak için değil.

Kalbinde Allah korkusu yerine dünya sevgisi bulunan, haramlardan sakınmayan, âlim olduğunu söylerse şaşılır, buna inananlara daha çok şaşılır. İslam âlimleri buyuruyor ki:

Şu iki kişinin çıkardığı fitneyi, şeytan bile çıkaramaz: Dünyaya düşkün âlim ve ilimsiz sofu.

Bir insanın etiketi ve çok şey bilmesi ölçü değildir. Doğruyu bilmesi, buna inanması ve gereğince amel etmesi önemlidir. İblis de âlim idi. Fakat ilmi ile amel etmedi. Kötü din adamından, canavardan, yılandan, çiyandan kaçır gibi kaçmalıdır.

Âlim övünmez

Soru: Âlim olan kimsenin övünmesi uygun mudur?

CEVAP:

Genelde övünmek iyi değildir. Âlimin övünmesi de caiz değildir. Lokman suresi 18. âyet-i kerimesinde mealen, (Allah, kendini beğenip övüneni sevmez) buyurulmaktadır.

Övünmek, büyüklenmenin alametidir. Mümin suresinin 35. âyet-i kerimesinde, büyüklenenlerin kalblerinin mühürlendiği bildirilmektedir.

İmam-ı Gazali hazretleri, Necm suresinin, (Nefsinizi tezkiye etmeyiniz) meâlindeki 32. âyet-i kerimesinin tefsirinde, (Bir iyilik yapınca, bunu ben yaptım deme. Onu bir iyilik sanma! Onu iyilik olarak kabul etmek, kendini beğenmektir) buyurdu.

Beydavi tefsirinde, İblis'in, (Âdem çamurdandır, cismanidir. Ben ruhaniyim. Çamur unsurların en aşağısıdır. Ben ise en şerefli olan ateşten yaratıldım) diyerek kibirlendiği bildirilmektedir. Övünmek yasak edilmiştir. **Hadis-i şerif**lerde buyuruldu ki:

(Ecdadı ile övünen, rahmet-i ilahiden uzaktır, Cehennem odunudur.) [Tirmizi]

(**Allahü teâlâ**, cahiliyet övünmelerini sizden kaldırdı. Hepiniz Âdem aleyhisselamın evlatlarıdır. Âdem ise topraktan yaratıldı.) [Ebu Davud]

Övünmek, başkasını hakir, aşağı görmekten ileri gelir. Halbuki hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Din kardeşini hakir görmek, kötülük olarak yeter.) [Müslim]

(İnsanlar helak oldu diyenin kendisi helak olmuştur.) [Müslim]

(**Allahü teâlâ**, müslüman kardeşine tevazu göstereni yükseltir, ona karşı üstünlük taslayanı da alçaltır.) [Taberani]

(**Allahü teâlâ**, "mütevazı olun, büyüklenmeyin, zulmetmeyin" diye bana vahyetti.) [İbni Mace]

İnsan, ilim sahibi olunca kendini büyük görmeye başlar. Halbuki Kur'an-ı kerimde mealen, (Her ilim sahibinden üstün bir âlim vardır) buyurulmaktadır. (Yusuf 76)

(Âlimlerin âfeti, kendilerini büyük görmeleridir) hadis-i şerifi, ilim sahiplerinden kibirlenenlerin olabileceğini göstermektedir. Övünmek için hiç kimse kendisinin âlim olduğunu söylememelidir! Çünkü hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Âlimim diyen cahildir.) [Taberani]

İlmi, yalnız Allah rızasını kazanmak için öğrenmek gerekir. Başka maksatlarla öğrenmek, caiz değildir. **Hadis-i şerif**lerde buyuruldu ki:

(Âlimlere övünmek, cahillerle, akli noksan olanlarla münakaşa etmek, onları susturmak, insanların teveccühünü kazanmak için ilim öğrenen, Cehenneme gider.) [Tirmizi, İbni Mace]

(Toplantılarda ilimle üstünlük taslamayın! Böyle yapanın gideceği yer, Cehennemdir.) [İbni Mace]

(Allah rızasından başka maksat için ilim öğrenen veya ilmini dünya menfaatine alet eden, Cehennemdeki yerine hazırlansın!) [Tirmizi]

İlmi böyle maksatlarla öğrenmek caiz olmadığı gibi; Allah rızası için öğrenip de, kötü maksatlar için kullanmak da caiz değildir. İlmi ile övünmek de Allah rızasına aykırıdır.

Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Vallahi bir zaman gelecek, insanlar Kur'anı öğrenip okuyacaklar. Sonra, "Biz öğrenip okuduk, bizden daha iyisi var mı?" diyecekler. İşte onlar Cehennem odunudur.) [Taberani] Bu hadis-i şerif, ilmi ile övünmenin caiz olmadığını göstermektedir. İlmi ile övünen kimselerle tartışmak asla uygun değildir. İnsanın ömrü kısadır. Münakaşa ile zaman öldürmek asla caiz değildir.

Abdülkuddüs hazretleri buyuruyor ki:

(Vaktin kıymetini bil! Gece gündüz ilim öğrenmeye çalış! İlim öğrenmek ibadet yapmaktır. Kıyamet günü işten sorulacak, çok ilim öğrendin mi diye sorulmayacaktır. İş ve ibadet de ihlas elde etmek içindir.)

Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Kıyamette herkes, şu dört şeyden soruluncaya kadar yerinden ayrılamaz:

- 1- Ömrünü nerede tükettin?
- 2- Gençliğini nerede geçirdin?
- 3- Malını nerede kazandın, nereye harcadın?
- 4- İlim ile ne amel ettin?) [Tirmizi]

Bazıları, **Peygamber** efendimizin Ben **Peygamber**lerin efendisiyim gibi sözlerini övünmek olarak gösteriyorlar. Bu yanlıştır. Böyle demek, öğünmek değil, gerçeği bildirmektir. (Ben evliyayım) demek öğünmek olur. Fakat (Ben **Peygamberim**) demek böyle değildir. Gerçeği bildirmek vazifesi olduğu ve vazifesini yapmak mecburiyetinde de olduğu için böyle buyurmuştur. Nitekim imam-ı Rabbani hazretlerinin, Müjdeci Mektuplar kitabında bildirdiği hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Kıyamette, önce ve sonra gelenlerin seyyidiyim. Gerçeği bildiriyorum, öğünmüyorum.)

(**Allahü teâlâ**nın habibi, **Peygamber**lerin reisiyim. Öğünmek için söylemiyorum.)

(**Peygamber**lerin sonuncusuyum, öğünmüyorum, ben Abdullah'ın oğlu **Muhammed**'im [sallallahü aleyhi ve sellem]. **Allahü teâlâ** insanları yarattı. Beni insanların en iyisinden yarattı, insanları fırkalara [milletlere, ırklara] ayırdı. Beni, en iyisinde bulundurdu. Sonra bu en iyi fırkayı cemaatlara ayırdı. Beni, en iyisinde bulundurdu. Sonra, bu cemaati evlere ayırdı. Beni, en iyi evden [aileden] dünyaya getirdi. İnsanların en iyisiyim. En iyi ailedenim. Kıyamette, herkes sustuğu zaman, ben konuşurum. Kimsenin kımıldayamadığı vakitte, onlara şefaath ederim. Kimsede ümit kalmadığı bir zamanda, onlara müjde veririm. O gün her iyilik, her türlü yardım, her kapının anahtarı bendedir. Liva-i hamd benim elimdedir. İnsanların en hayırlısı, en cömerdi, en iyisiyim. Kıyamet günü, **Peygamber**lerin imamı, **hatibi** ve hepsine şefaath edici benim. Bunu öğünmek için

söylemiyorum.) [Hakikati bildiriyorum. Hakikati bildirmek vazifemdir. Bunları söylemezsem, vazifemi yapmamış olurum.]

Âlim, kibirden kurtulmak için ne yapmalı

İlim silah gibidir. Düşman elinde zararı, dostun elinde faydası olur. Yani ilim, kibirlinin kibrini, tevazu ehlinin tevazuunu artırır. İlim yağmur gibidir. Yağmur, temiz olarak yağar, bitkilerin kökleri bu suyu emer, kendi vasfına çevirir. Aynı yağmur suyu, biberi acılaştırırken, karpuzu tatlılaştırır. Temiz olan ilim de, kibirliyi azdırır, mütevazının da tevazuunu artırır.

Ka'bül Ahbâr hazretleri "Malın azdırdığı gibi ilim de azdırabilir" buyuruyor. Az da olsa, bir şey bilen insan cahillerin yanlışlıklarını görünce, ben onlar gibi değilim diye kendini beğenir. İlim sahibi de, ekseriya, kendini cahilden üstün görür. Âlim, kibirden kurtulmak için şu iki şeyi bilip ona göre amel etmelidir:

Birincisi: **Allahü teâlâ** katında âlimin mesuliyetinin daha fazla olduğunu bilmesidir. Çünkü, günah olduğunu bilerek isyan eden ile, bilmeyerek o günahı işleyenin cezası elbette bir olmaz.

Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Kıyamette bir din adamı getirilip Cehenneme atılır. Cehennemdeki tanıdıkları ona, "Sen dünyada dinin emirlerini bildirirdin. Niçin bu azaba düştün?" derler. O da, "İnsanlara, gūnahtır, yapmayın" der, kendim yapardım. "Şu ibadeti yapın" der, kendim yapmazdım. Bunun cezasını çekiyorum" der.) [Buhari]

(Mirac gecesi ateşten makaslarla kendi dudaklarını kesen insanlar gördüm. Cebrail aleyhisselama bunların kim olduğunu sordum. "Kendileri yapmadıkları halde "yapın" diyen vaizlerdir" dedi.) [Müslim]

İblis, âlim idi. Fakat ilmi ile amel etmedi. Dağda kalan kimsenin yanında, çeşitli silahlar bulunsa, bunları kullanmasını iyi bilse ve çok cesur olsa, kendine hücum eden aslana karşı kullanmadıkça, bu silahların faydası olur mu? Elbette olmaz. Bunun gibi, din bilgilerinden yüz bin mesele öğrense, bunları kullanmadıkça faydalarını görmez. Bir hasta, derdine en faydalı ilacı bulsa, kullanmadıkça faydasını görmez.

Bilip de amel etmeyenler, Cuma suresi 5. âyetinde eşeğe, **Araf** suresi 175. ve 176. âyetlerinde ise köpeğe benzetilmiştir. Ne zaman ki, bir âlim, cahile nispetle kendini üstün görmeye başlarsa, içinde bulunduğu bu büyük tehlikeyi düşünmelidir! Bunu düşününce, cahile göre mevkii üstün olduğu gibi, tehlikesinin de o nispette büyük olduğunu anlar. Bu âlim, hayatı tehlikede olan hükümdar gibidir. Hükümdarı yakalayıp öldürecekleri zaman Keşke bir hizmetçi olsaydım da bu tehlike ile karşılaşmasaydım der. Nice âlimler var ki, kıyamette, ilmi ile kibirlenmenin cezasını görünce, keşke cahil olsaydım diyecektir. İşte bu tehlikeleri düşünmesi, âlimi kibirden korur.

İkincisi: Kibrin büyük günah olduğunu, insan, nefsinin ne kadar aşağılarsa, **Allahü teâlâ** indinde kıymetinin o kadar yükseleceğini, kendine kıymet verenin, Allah katında kıymetinin olmayacağını bilmesidir. İlmi olduğu halde, kibrin zararını bilmeyene âlim demek yanlış olur. İnsanın ilmi arttıkça, **Allahü teâlâ**dan korkması da artar, günah işlemeye cesaret edemez.

Âlimlere nasıl tâbi olunur

Soru: İslam âlimlerine nasıl tâbi olunur?

CEVAP:

Âlimlere tâbi olmak, dört mezhepten birine uymak demektir. Asırlardan beri bütün İslam âlimleri, dört mezhepten birine uymuşlar ve müslümanların da uymalarının gerektiğini bildirmişlerdir. Bunlara uymakta İcma hasıl olmuştur. İcmadan, cemaatten, birlikten, topluluktan ayrılan helak olur. **Hadis-i şerif**lerde buyuruldu ki:

(İki kişi, bir kişiden, üç kişi, iki kişiden iyidir. O halde cemaatle birlikte olun! **Allahü teâlâ**nın rızası, rahmeti, yardımı cemaattedir. Cemaatten ayrılan Cehenneme düşer.) [İbni Asakir]

(Ümmetimin âlimleri, hiçbir zaman dalalette birleşmezler. İhtilaf olunca sivad-ı a'zama [âlimlerin ekseriyetinin bildirdiği yola] tâbi olun!) [İbni Mace]

(O gün her fırkayı imamları ile çağırırız) mealindeki İsra suresinin 71. âyet-i kerimesini Kadi Beydavi hazretleri (Her ümmeti **Peygamber**leri ve dinde uydukları imamları ile çağırırız) şeklinde açıklamıştır. Ruh-ul beyan ve Tefsir-i Hüseyvide ise, (Herkes mezhebinin imamı ile çağırılır. Mesela "Ya Şafii" veya "Ya Hanefi" denir) şeklinde açıklanmaktadır. Bu açıklamalar da, her müslümanın dört hak mezhepten birine uyması gerektiğini açıkça bildirmektedir.

İcmadan ayrılmak caiz değil

Medarik tefsirinde (Müminlerin [itikad ve ameldeki] yolundan ayrılan Cehenneme gider) mealindeki **Nisa** suresinin 115. âyet-i kerimesini bildirdikten sonra, (Kitab ve sünnetten ayrılmak gibi icmadan da ayrılmak caiz değildir) buyuruluyor. Beydavi tefsirinde ise aynı âyet-i kerimenin açıklamasında (Bu âyet, icmadan ayrılmanın haram olduğunu göstermektedir. Müminlerin yolundan ayrılmak haram olunca, bu yola uymak da vacip olur, şart olur) buyuruluyor.

Ahmed bin **Muhammed** Tahtavi hazretleri buyuruyor ki:

(Kur'an-ı kerimdeki (Allah'ın ipi)nden maksat, cemaattir. Cemaat da, fıkıh ve ilm sahipleridir. Fıkıh âlimlerinden bir karış ayrılan dalalete düşer. Sivad-ı A'zam, fıkıh âlimlerinin yoludur. Fıkıh âlimlerinin yolu da, **Peygamber** efendimiz aleyhisselamın ve Hulefa-ı raşidinin yoludur. Bu yoldan ayrılanlar, Cehenneme gider. Kurtuluş, **Ehl-i sünnet** vel cemaat fırkasındadır. Fırka-i naciyye, bugün dört mezhepte toplanmıştır. Bu dört mezhep, Hanefi, Maliki, Şafii ve Hanbeli'dir. Bu zamanda bu dört hak mezhepten birine tâbi olmayan, bid'at sahibi olup Cehenneme gider.) [Tahtavi]

Abdülğani Nablüsi hazretleri de (Bugün dört mezhepten başkasına uymak caiz değildir) buyuruyor. (**Hadika**)

İmam-ı Rabbani hazretleri de, (Mezhepten ayrılmak, mezhepsiz olmak ilhaddır) buyuruyor. (Mebde ve Mead) [İlhad, doğru yoldan ayrılmak demektir.]

Âlimleri taklit nimeti

Soru: Bazıları, (İslam âlimlerinin asırlar önce verdiği fetvalar bizi bağlamaz, onları taklit etmek uyduluktur!) diyorlar. Bunlara ne cevap vermeli?

CEVAP:

Kötüyü, yanlış ve bâtılı taklit, ne kadar zararlı ise, iyiyi, doğruyu ve hakkı taklit de o kadar faydalıdır. Bir kimsenin bütün ilimlerde üstad, bütün işlerde mütehassıs olması mümkün değildir.

Hastanın kendisini ameliyat edecek bir doktora ihtiyacı vardır. Doktorun da, manevi hastalıklarını tedavi edebilecek bir müşid-i kâmile [Kalb mütehassısına] ihtiyacı vardır.

Doktorlar ilaç imal etmez, kimyagerlerce hazırlanan ilaçları tavsiye ederler. Hastalar da, doktorlara itimat ederek, onlara teslim olarak, onların tavsiyesine uyararak ilaçları kullanırlar. Herkesin, hem kimyager, hem doktor, hem mühendis gibi ihtisas isteyen her mesleğin erbabı olması düşünülebilir mi? O halde, bir kimse, bir işte mütehassıs da olsa, ihtisası dışındaki başka bir işin mütehassısına tâbi olması lazımdır. Bir saate, bir radyoya ihtiyacı olan kimsenin, (Taklit gericiliktir. Hiç kimsenin yaptığı bir şeyi kullanmam) diyerek saat, radyo yapmaya kalkışması doğru mudur?

Taklit düşmanları, hem taklidi uyduluk olarak vasıflandırıyor, hem de Batı'nın taklit edilmesini istiyorlar. Keşke Batı, ahlakta değil de, teknikte taklit edilse idi. Çünkü **Peygamber** efendimiz, (Fen ve sanat müminin kaybettiği malıdır, nerede bulursa alsın, ilim Çin'de [çok uzakta ve kâfirde] de olsa talep edin) buyuruyor. Batı'nın tekniği yerine, örf ve âdeti, ahlaksızlığı taklit edilirse, elbette rezil olunur. Uzun tecrübelerden sonra çeşitli âletler yapılmış, çeşitli kaideler bulunmuş, çeşitli ilimler sistemleştirilmiştir. (Taklit etmemek için bunları kullanmam) diyenin aklından şüphe edilir.

Maiyet bulunmadıkça, amir olur mu? Ast bulunmazsa üst olur mu? Herkesin müctehid, lider olmasını istemek ateşin üşütmesini, buzun ısıtmasını istemek gibi eşyanın tabiatına aykırıdır. Müctehid olmak, doktor veya kimyager olmak gibi kolay bir iş değildir. Birçok ilimde ihtisas sahibi olduktan başka, ilahi mevhibe sahibi de olmak gerektiği için Yusuf Nebhani hazretleri, (Bugün müctehidlik taslayanın ya akli veya dini noksandır) buyurmuştur.

Eshab-ı kiramın hepsi mutlak müctehid olduğu halde, **Peygamber** efendimizi görüp taklit ettikleri için, **Peygamber**lerden sonra en yüksek makama kavuşmuşlardır. Tâbiin, **Eshab-ı kiram**a tâbi oldukları, onları taklit ettikleri için yüksek şerefe kavuşmuştur. Onlardan sonra gelenler de onlara tâbi oldukları, onları taklit ettikleri için Tebe-i tâbiin şerefine nail olmuştur. **Peygamber** efendimiz de, (Âlimler rehberdir, âlimlere tâbi olun) buyurdu. O halde âlimleri taklit etmek lazımdır. (Berika)

Ehl-i sünnet âlimleri çok yüksek insanlardır. **Hadis-i şerif**lerde buyuruldu ki:

(Âlim, **Allahü teâlâ**nın güvendiği zâttır.) [**Deylemi**]

(Âlimlere tâbi olun! Onlar, dünyanın ışığıdır.) [**Deylemi**]

(Âlimler [ebedi saadet yolunu gösteren] birer kılavuzdur, rehberdir.) [**İ.Neccar**]

Dindeki dört delil, müctehid âlimler içindir. Bizim için delil, mezhebimizin bildirdiği hükümdür. Çünkü biz, âyetten ve hadisten hüküm çıkaramayız. Bunun için, mezhebimizin bir hükmü, nassa uymuyor gibi görünse de, mezhebimizin hükmüne uyarız. Çünkü nass; ictihad isteyebilir, tevil edilmesi gerekebilir, nesh edilmiş olabilir. Bunları da ancak müctehid âlimler anlar. Bunun için tefsir ve hadis değil, âlimlerin kitaplarını okumamız lazımdır. (Berika s.94)

Buhari'deki, (Bir zaman gelir, din âlimi kalmaz, din adamı yerine geçirilen cahiller, bilmeden fetva verir, herkesi, doğru yoldan çıkarmaya çalışırlar) hadis-i şerifi, âlimlerden nakletmeye taklitçilik diyerek, **Ehl-i sünneti** kötüleyen, dinde reformcuların zararlarını bildirmektedir. Yine **Buhari**'deki (Kıyamete yakın, ilim yok olur, din cahilleri çoğalır, içki içen ve zina edenler artar) hadis-i şerifi de, dinde reformcuların, din adamı olarak ortaya çıkacaklarını bildiren **Resulullah** efendimizin mucizelerinden biridir.

Hocaya ittiba ne demektir

Soru: Veysel Karani, **Resulullah**ın mübarek dişi kırıldı diye, ona benzemek için dişlerini çektirmiş. 63 yaşından fazla yaşayan kimseler, **Resulullah**tan fazla dünyada kalmam diyerek evine kabir kazıp kalan ömrünü kabirde geçirmiş. Bunun örnekleri çok. Böyle hareketler **Resulullah**a ittiba mıdır? Bizlerin de yapması lazım mı? İslam âlimlerine, dini öğreten hocalara nasıl ittiba gerekir? Mesela **Resulullah** efendimiz ikindinin sünnetini bazen kılmamış. Bizim de bazen kılmamamız sünnet midir, **Resulullah**a ittiba olur mu? Bir arkadaş söyledi. Hocası, Rabbena'dan sonra Allahümme inni euzübike min hemezatişşeyatin okumak çok sevap diye bildirmiş. Namazda son oturuşta sallı barikten sonra Rabbena atına'dan fazla okumam, çünkü hocamızın okumadığını bir iki kere gördüm dedi. Başka duaları okumak hocaya ittiba etmemek mi olur?

CEVAP:

Evliyanın, aşıkların durumu farklıdır. Veysel Karani hazretleri, **Resulullah** efendimizin hangi dişi olduğunu bilmediği için dişlerinin hepsini çektiriyor. Bu aşıklık hâlidir, onlar mazurdur.

İttiba, dinin yasaklamadığı konularda, o zata uymaya çalışmaktır. Mesela o zat, özür olduğu için, teyemmüm etse, biz de ona uymak için teyemmüm etmemiz caiz olmaz.

Resulullah efendimiz bazen ikindinin sünnetini terk etti diye sünneti terk etmek sünnet olmaz, ancak ibadet etmek sünnet olur, terk etmek sünnet olmaz.

Bir zat, birkaç namazda Rabbena'dan sonra dua okumasa, yahut ömründe hiç okumasa, ancak, siz okuyun diye bildirirse, okumak o zata ittiba olur. Mesela Rabbena'dan sonra Allahümme inni euzübike min hemezatişşeyatin okumak hocaya ittibadır.

Ehl-i sünnet âlimlerine uymak gerekir

Âlim, hakkı bâtıldan ayıran ve bildikleri ile amel eden zattır. **Ehl-i sünnet** âlimleri **Peygamber** efendimizin vârisleridir. Bunlara uyanlar kurtulur. Kur'an-ı kerimde mealen buyuruluyor ki:

(Bu misalleri ancak âlim olan kimseler anlar.) [**Ankebut** 43]

(Eğer bilmiyorsanız, zikir ehlinde [âlimlerden] sual ediniz) [Nahl 43]

Hadis-i şeriflerde ise buyruldu ki:

(Âlimlere tâbi olun.) [Deylemi]

(Âlimler, birer rehber ve kılavuzdur.) [İ. Neccar]

(Âlimler olmasaydı, insanlar helak olurdu.) [İ. Maverdi]

(Bilmediklerinizi salih âlimlerden sorup öğrenin.) [Taberani]

(Âlimin, insanlara üstünlüğü, Peygamberin ümmetine üstünlüğü gibidir.) [Hatib]

(Âlimler, benim ve diğer Peygamberlerin vârisleridir.) [Tirmizi]

Siz daha iyisini bilirsiniz

Soru: Bazı kimseler, (Siz, bu işin ehlisiniz, elbette bizden daha iyisini bilirsiniz, ama yanlış yapıyorsunuz, yanlış yazıyorsunuz) diyorlar. Bu samimiyetsizlik değil mi?

CEVAP:

Evet, böyle gariplikler çok oluyor. Önce böyle yapmacık övgüler sıralayıp arkasından akıl vermek tuhaf oluyor.

Adam elifi görse mertek zanneder. (Siz bu işleri elbette bizden çok iyi bilirsiniz, biz âyetten hadisten anlamayız, ama şu âyete aykırı yazıyorsunuz) diyor. Herkes, haddini bilse, bilgisi dahilinde konuşsa yadırganmaz. Onun için, (Haddini bilmek gibi irfan olmaz) derler.

Âlimler sapınca

İslam âlimleri, fıkıh bilgilerini, âyet-i kerimelerden ve hadis-i şeriflerden çıkarmışlardır. Bu bilgiler ancak fıkıh kitaplarından öğrenilir. Fıkıh kitapları varken, din bilgilerini tefsirlerden öğrenmeye kalkışmak ehli olan için bile nafîle ibadet olur. Farz-ı ayn olan fıkıh kitaplarını okumayı bırakıp, nafîle olan tefsir okumak caiz değildir. Zaten müctehid olmayanların, tefsirden fıkıh bilgisi öğrenmesi imkânsızdır. Cehenneme gidecekleri bildirilen 72 fırkanın âlimleri, tefsirlerden yanlış mana çıkardıkları için sapıtılar. Âlimler sapınca, âlim olmayanların tefsir okuması felaket olur. (Hadika)

Âlimin hatası olur mu?

Soru: Dört mezhep imamının veya diğer müctehid âlimlerin, mesela İmam-ı Rabbânî, İmam-ı Gazâlî hazretlerinin hatalarını biz bilebilir miyiz?

CEVAP:

Biz bilemediğimiz gibi, ictihad derecesine yükselmiş başka bir âlim bile bilemez, çünkü (İctihad ictihadla nakzedilemez) yani onun hükmünü bozamaz, o ictihadı hükümsüz hâle getiremez, o hükmün yanlış olduğunu söyleyemez. Fetava-yı Hindiyeye'deki ictihadî bir hükmün, İbni Âbidin'den delil getirilerek, yanlış olduğu söylenemeyeceği gibi, İbni Âbidin'deki ictihadî bir hükmün de, Hindiyeye delil gösterilerek yanlış olduğu söylenemez. Tercih ehli olan âlimler, bu hükümlerden birini tercih edebilirler.

Mezhep içinde böyle farklı ictihadlar ve tercihler olduğu gibi, dört mezhep arasında da farklı ictihadlar çoktur. (Burada Hanefî doğrudur, ötekinde Şâfiî'nin ictihadı doğrudur)

denmez. Mezhepsizlerin, (Deliline bakarız, sağlamsa alır, çürükse atarız) demelerinin dinde hiç kıymeti yoktur. Müctehid olmayan delilden anlamaz, anlasa da onun anlayışı geçerli olmaz. **Hanefi** âlimleri, imam arkasında Fâtiha okumanın tahrimen mekruh, Şâfiîler de farz olduğunu bildirmişlerdir. Bir mezhepsiz çıkıp da, (Bu ictihadlardan biri zayıf, öteki kuvvetli) diyemez. Dese de dinde hiçbir değeri yoktur. (Ben deliline bakarım) demesi, câhilleri kandırmaya çalışmak olur.

Âlimin hatası varsa, onu ancak **Allahü teâlâ** bilir. O hata ictihad hatası olduğu için, âlim ondan sorumlu olmaz. Hattâ (Âlim, ictihadında hata ederse bir, isabet ederse iki sevab alır) hadis-i şerifine göre, kendisine sevab da verilir.

(Âlim de insandır, onun da hatası olur) demek, üç yönden yanlıştır:

1- Onun hatasını müctehid âlim de bilemediğine göre, mezhepsizler hiç bilemez.

2- Sevab olan bir ictihada hata demek çok yanlış olur.

3- (Âlimler de hata eder) demek, âlimlere olan itimadı sarsacağı için yanlıştır. **Allahü teâlâ**nın ve **Resulullah** efendimizin övdüğü âlimler için, (Âlimlerde hata olur) demek çok çirkin olur.

Bazı mezhepsizler, (Âlimin birinin ak dediğine, ötekinin kara demesi hata değilse nedir?) diyorlar. Bunun cevabını da **Resulullah** efendimiz veriyor, (O, rahmet-i ilâhîdir) buyuruyor. Böyle farklı ictihadlar da **Allahü teâlâ**nın bir rahmetidir. Bir hadis-i şerif:

(Ümmetimin [müctehid âlimlerinin] ihtilafı [farklı ictihadları, mezheplere ayrılması] rahmettir.) [İmam-ı Beyhekî, İmam-ı Münâvî, İmam-ı İbni Nasr, İmam-ı **Deylemî**]

Büyük fıkıh âlimi **İbni Âbidin** hazretleri, Redd-ül muhtar kitabında buyuruyor ki:

(Ümmetimin ihtilafı rahmettir) hadis-i şerifi meşhurdur. Mekasid-ı hasene'de yazılıdır. İbni Hacib de Muhtasar'da sahih olduğunu yazmaktadır. Nasrul-mukaddesi'nin Hucce kitabında ve Beyhekî'nin Risalet-ül-eşariyye'sinde sahih hadis olarak bildirildiğini, İmam-ı Süyûtî yazmaktadır. Hâlimî, Kadı Hüseyin ve İmam-ül-Haremeyn de sahih olarak bildirmişlerdir. Mevahib-i ledünniyye'de de yazılıdır. (Redd-ül muhtar)

Âlimlerin farklı ictihadları rahmet olduğu gibi, **Eshab-ı kiram**ın farklı ictihadları da rahmettir. Bir hadis-i şerif:

(Eshabım gökteki yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidayete erersiniz. Eshabımın ihtilafı [farklı ictihadları] rahmettir.) [Taberânî, Beyhekî, İbni Asakir, Hatîb, **Deylemî**, Dârimî, İ. Münâvî, İbni Adiy]

Bu hadis-i şeriflere mezhepsizlerin uydurma demelerinin önemi olmaz. Bu hadisleri nakleden âlimleri yalancı veya câhil olarak göstermek ne kadar çirkindir. Sonra gelenlerin, önce gelen âlimleri suçlayacaklarını **Resulullah** efendimiz mucize olarak bildirmiştir. İki hadis-i şerif:

(Âhir zamanda, sonra gelenler, önceki âlimleri câhillikle suçlayacak.) [İbni Asakir]

(Sonra gelenler, önceki âlimleri kötülecektir.) [Tirmizî]

Birer mucize olan bu hadis-i şerifler, âhir zamanda sapıkların, mezhepsizlerin türeyeceğini bildirmektedir.

İslami ilimlerin tasnifi

Fennin ilerlemesi, **Allahü teâlâ**nın varlığını ve kudretini daha fazla meydana çıkarmaktadır. Astronomi ve anatomi bilmeyen, **Allahü teâlâ**nın varlığını ve kudretini iyi anlayamaz. Akli ilimler, iyi, kötü ve mubah olarak üçe ayrılır:

1- İyi olanlar: Tıp, matematik ve benzeri ilimlerdir ki, bunlar da farz-ı kifaye ve fazilet olmak üzere ikiye ayrılır:

a) Farz-ı kifaye olanlar: Fen bilgileri böyledir. Mesela tıp, insanın sıhhatli olarak yaşayabilmesi için zaruridir. Hesap ilmi, alışveriş, miras, vasiyet ve bütün muamelatta zaruridir. Bu ilimleri bir belde bilen bulunmazsa halk zorlukla karşılaşır ve hepsi birden mesul olur. Fakat ihtiyaç nispetinde bilenlerin bulunması kâfidir. Bu suretle diğerleri de bu mecburiyet ve mesuliyetten kurtulmuş olur. Tıp ve hesap gibi fen ilimlerine farz-ı kifaye dememize şaşmayın. Hakikat şu ki: Bütün sanatların asılları aynı hükümde olup farz-ı kifayedir. Rençberlik, dokumacılık, siyaset, dikicilik, tıp v.s. Bir ülkenin tabibi olmazsa hastalık çoğalır, insanlar işinden gücünden kalır, takâttен kesilir ve nihayet ölüme mahkum olur.

b) Fazilet olanlar: Fen ilimlerinin, çok ender gerekecek en ince teferruatına inektir. Bu da, gereken kısımları anlamayı kolaylaştırması bakımından bir fazilet ve üstünlüktür.

2- Kötü olanlar: Bunlar dinde yeri olmayıp, hiçbir fayda sağlamayan, sihir [büyü], tılsım, telbisat [sahteyi doğru gibi gösterip aldatma ilmi] gibi.

3- Mubah olanlar: Şiir öğrenmek, eski tarihlerle meşgul olmak gibi. Bu ilimlerin hepsi makbuldür. İlim bizatihi kötü değildir. Yanlış yerlerde kullanılırsa zararlı olur.

Astronomi ilmi de kötü değildir. **Peygamber** efendimiz, (Kaderden, yıldızlardan ve Eshabımdan bahsedilince sükut edin) buyurdu.

Kötü âlimler, din iman hırsızlarıdır

Soru: Bugün dünyanın her yerinde kötü işler, günahlar rağbettedir. İyi işlerin, faziletlerin ise öcü gibi gösterilmesi kıyamet alameti midir?

CEVAP:

Evet kıyamet alametidir. Bir hadis-i şerifte buyuruluyor ki:

(Kötüler iyi, iyiler kötü gösterilmedikçe, kıyamet kopmaz.) [Harâiti]

Sık sık duyarız; (Bak herkes böyle yapıyor, onlar yanlış yolda da sadece sen mi doğru yoldasın) deniyor. İyilik, güzellik, hak gibi hususlar, her zaman çoğunluğun bulunduğu yerde olmaz. Mesela Çin'in, Japonya'nın nüfusu çoktur. Dinleri Budizm'dir. İnsanların çoğu Budist diye, Budizm'in doğru olduğu söylenemez. Dünyada gayrı müslimler, Müslümanlardan daha fazla. Azınlıkta kaldığı için (Müslümanlık hak din değildir) denemez. Çünkü Kur'an-ı kerimde mealen buyuruluyor ki:

İnsanların çoğuna uyan sapıtır. (Enam 116)

Halkın çoğu kâfirdir. (Nahl 83)

Çoğu fâsıktır. (Maide 49)

Çoğu müşriktir. (Rum 42)

Çoğu iman etmez. (Rad 1)

Çoğu inkârcıdır. (İsra 89)

Çoğu gafildir. (Yunus 92)

Herkes öyle diyo misali, herkese inanmak yanlıştır. **Allahü teâlâ** yine buyuruyor ki:

(Bu dinin [İslam'ın] doğru olduğunu insanların çoğu bilmez.) [Rum 30]

Ekseriya kıymetli şey, altın gibi az olur. Kur'an-ı kerimde mealen buyuruluyor ki:

İnananlar azdır. (Sad 24)

Şükreden azdır. (Sebe 13)

Çok kimse, **Resulullah** efendimizin vârisleri olan **Ehl-i sünnet** âlimlerinin kıymetli eserlerinden tercüme ederek yayınladığımız kitaplara karşı çıkıyor. Sebebi basittir. Bu kitaplarda, **Allahü teâlâ**nın (Hepsinden razıyım. Hepsine Cenneti söz verdim) buyurduğu, **Eshab-ı kiram**ın tamamı övülüyor. Sahabe düşmanları, elbette buna karşı çıkar.

Resulullah efendimizin de, (Ümmetimin âlimlerinin farklı ictihadları, mezheplere ayrılması rahmettir) buyurduğu bildiriliyor. Mezhepsiz olan elbette karşı çıkar.

Adam Hanefi mezhebinde gusülde ağzın içini yıkamanın farz olduğunu bilmediği için yıllarca cünüp gezmıştır. Yıllarca sünnet diye bid'at işlemiştir. Mesela sünnet diye bid'at sakal bırakmıştır.

Farzların yanında nafile ibadetler denizde damla bile değildir. Adam farzları bırakıp yıllarca nafile ibadet etmiştir. Bu kıymetli kitaplardan gerçeği öğrenince elbette şok olacaktır.

Bid'at ehlinin, Vehhabiliğin, kamufle adıyla selefiliğin, dinde reformculuğun, Kadıyaniliğin, Behailiğin, Hurufiliğin, 19'culuğun, bozuk ve yanlış olduğu, maksatlı kurulduğu, kötü din adamlarının eşkiya olduğu açıklanıyor. Bu gruplardan birini seven, elbette bunları kötüler. İbni Teymiyyeci, Abduhçu olan, elbette bunlara karşı çıkar. Adam, bir hizbin militanı ise, şucu bucu ise, kendi hizbinden olmayanı kötüler. Kur'an-ı kerimde mealen buyuruluyor ki:

(Dinde parçalandılar. Her grup, kendi yollarını doğru sanıp sevinmektedir.) [Müminun 53]

O halde kötü din adamlarından uzak durmalıdır. İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

(Dünyalık peşinde olan din adamlarının sözlerini dinlemek, kitaplarını okumak zehir yemek gibi zararlıdır. Kötü din adamlarının zararları bulaşıcıdır. Cemiyetleri bozar, milletleri parçalar. Tarihte İslam devletlerinin başlarına gelen felaketlere hep kötü din adamları sebep oldu. Devlet adamlarını doğru yoldan bunlar saptırdı. **Peygamber** efendimiz, (Müslümanlar

73 fırkaya bölünecek. Bunların 72 si Cehenneme gidecek, yalnız bir fırkası Cehennemden kurtulacak) buyurdu. Bu 72 sapık fırkanın reisleri, hep kötü din adamları idi. Cehennemden kurtulacak olan tek fırka ise, **Ehl-i sünnettir.**) [1/47]

İnsanların kötüsü

İmam-ı Rabbani hazretleri yine buyuruyor ki:

(İnsanların kötüsü, kötü âlimlerdir. Bunlar, din, iman hırsızlarıdır. Kur'an-ı kerimde mealen, (Onlar kendilerini müslüman sanıyor. Onlar son derece yalancıdır, şeytan onlara musallat olmuştur. **Allahü teâlâ**yı hatırlamaz ve ismini ağızlarına almazlar, şeytana uymuşlar, şeytan olmuşlardır. Biliniz ki, şeytana uyanlar ziyan etti, ebedi saadeti bırakıp, sonsuz azaba atıldı) buyuruluyor.

Büyüklerden biri, şeytanın boş oturduğunu görünce sebebini sorar. Şeytan, (Zamanın din adamları olan kötü âlimler, insanları yoldan çıkarmakta, bana o kadar yardımcı olmakta ki, bu mühim işi benim yapmama lüzum kalmıyor) der. Böyle kötü kimselerden uzak durmalıdır!) [1/33]

Allahü teâlânın kıymet verdiği ve her şeyin en şerefli olan ilmi, mal, mevki kapmaya ve başa geçmeye vesile edenlere, bu ilim elbette zararlı olur. Halbuki, dünyaya düşkün olmak, **Allahü teâlâ**nın hiç sevmediği bir şeydir. O halde, **Allahü teâlâ**nın kıymet verdiği ilmi, Onun sevmediği yolda harcetmek, çok çirkin bir iştir.

Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Âlimlerin en kötüsü, insanların en kötüsüdür.) [**Bezzar**]

(Kıyamette bir din görevlisi getirilip Cehenneme atılır. Cehennemdeki tanıdıkları ona, "Sen dünyada dinin emirlerini bildirirdin. Niçin bu azaba düştün?" derler. O da, "İnsanlara, günahdır, yapmayın" der, kendim yapardım. "Yapın" dediklerimi de yapmazdım. Bunun cezasını çekiyorum" der.) [**Buhari**]

(Miraca çıkınca, ateşten makaslarla dudaklarını kesenleri gördüm. Her kesilişte dudakları yeniden tamamlanıyordu. Cebrail aleyhisselam "Bunlar, din görevlisidir, yapmadıklarını söylerler ve Allah'ın kitabı ile amel etmezler" dedi.) [**Beyheki**]

(Kıyamette en şiddetli azap, ilmi kendine fayda vermeyen din görevlisinedir.) [**Beyheki**]

(Cehennemde azap çekenlerden bazılarının yaydıkları kötü kokular, diğerlerine ateşten daha fazla azap verir. "Sen ne günah işledin ki, öyle pis koku çıkarıyorsun?" diye sorulunca, "Ben din görevlisi idim. Bildiklerimi yapmazdım" der.) [**İ.Ahmed**]

Vaaz etmek ve dini yazı yazmak, kitap, dergi çıkarmak, ancak Allah rızası için olunca, mevki, mal ve şöhret kazanmak için olmayınca faydalı olur. Böyle halis düşünmenin alameti de, dünyaya düşkün olmamaktır.

İnsanların en iyisi iyi âlimler olduğu gibi, en kötüsü de kötü âlimlerdir.

Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Ümmetim, kötü âlimler, cahil âbidler yüzünden helâk olur. Kötülerin en kötüsü kötü âlimlerdir. İyilerin en iyisi de iyi âlimlerdir.) [Darimi]

Şimdi kendi görüşlerini, sapıklıklarını din gibi ortaya atanlar çoğaldı. **Hadis-i şerifte**, (Ümmetim, kötü din görevlilerinden çok zarar görecektir) buyuruldu. (Hakim)

Zamanımızda hakiki âlim çok azaldı. Önceki âlimler, asr-ı saadete yakın zamanda yaşadıkları için de kıymetli idi. **Hadis-i şerifte** buyuruldu ki:

(İnsanların en hayırlısı benim asrımdaki müslümanlar [**Eshab-ı kiram**]dır. Bunlardan sonra en iyileri, bunlardan sonra gelenler [tâbi'in]dir. Onlardan sonra da en iyileri, onlardan sonra gelenler [Tebe-i tâbi'in]dir. Artık bunlardan sonra yalan yayılır, bunların sözlerine ve işlerine inanmayınız!) [**Buhari**, Müslim]

Tâbi'inden olan büyük âlimleri, onların yolunu, kurdukları mezhepleri beğenmeyip, dört mezhepten farklı kitap yazıp, (Biz bir mezhebe göre değil, İslam'a göre yazıyoruz) diyen cahiller, kendilerinin büyük âlim olduklarını söylüyorlar. Halbuki hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Âlimim diyen cahildir.) [**Taberani**]

Bid'at ehli bu sapıklar, kâfirlerden daha zararlı olur. En büyük kâfirlerden biri Deccal olduğu halde, hadis-i şerifte, (Sizin için Deccal'den daha çok, sapık önderlerden korkuyorum) buyuruldu. (İ.Ahmed)

Kâfir, insanın canına kastedebilir. Fakat dört mezhebe uymayan bu sapıklar, insanın imanına kastedip ebedi Cehennemlik olmasına sebep olabilir. Bu zamanda sapıklık çoğaldığı için, "âlimim" diye ortaya çıkan kimselerin peşinden gidenler sapıtabilir. Fakat eskiden gelmiş, dost-düşman tarafından **Ehl-i sünnet** âlimi olduğu bildirilen, imam-ı a'zam, imam-ı Malik, imam-ı Şafi, **imam-ı Ahmed**, imam-ı Gazali, Seyyid Abdülkadir Geylani, imam-ı Rabbani gibi herbiri birer güneş olan âlimlerin yolundan gidilirse, kurtuluşa erilir.

Geri kalışımızın sebepleri

Yabancı yazar, müslümanların geri kalışını ictihada bağlayıp, (Fukaha, ictihad kapısının kapatılmasında ve bundan böyle dört mezheple iktifa edilmesinde ittifak etmiştir. Bunun neticesinde İslam düşüncesi duraklamış, hukukta ve diğer İslami ilimlerde taklit ve saplantının yayılmasına sebep olmuştur) diyor.

Açıklamaya geçmeden önce şunu tekrar edelim:

Düşünce, bir iş için düşünülen çare veya kıyaslanan neticedir. Görüş de düşünce demektir.

Nazariye de, akli, zihni esaslara dayanan görüş, teori demektir.

Allahü teâlânın bildirdiği hükümlere ilahi düşünce, ilahi görüş, ilahi nazariye, ilahi suur denmez. İslam düşüncesi denmez. Bunları kullanmak küfürdür.

İctihad kapısını kimse kapatmamıştır. Ehli olmadığı için kendiliğinden kapanmıştır. Kapalıya kapalı demek, kapatmak değildir. Kapatmaya yetkisi olanın açmaya da yetkisi olur. İctihad edip etmemekle, geri kalışımızın bir alakası yoktur. Milyonlarca insan ehil olup olmadığına bakmadan, kitap yazıyor, ictihad yapıyor. Madem ictihad yüzünden geri kaldık. Şimdi herkes ictihad yaptığı halde niçin ilerlemiyoruz?

Mason Abduh ve onun Reşit Rıza ve Meraği gibi çömezleri, mezheplere saldırıp, (mezhepler birleştirilmeli) diyerek mezhepleri kaldırmaya çalışmışlardır. İngiliz casusu Hempher de aynı yolda hareket ederek Necdiliği kurdurmuştur. Aynı art niyetli kimseler, herkes ictihad etmeli diyerek ehli olmayan kimselerin de ictihada yeltenmelerine sebep olmuşlardır. **Hadis-i şerif**te, (Her asır, bir öncekinden daha kötü olacaktır) buyuruldu. Bu bakımdan sonraki asırlarda birinci asırdaki gibi büyük âlimler yetişmedi. Yetişi de çok zordur. Bu zoru başarabilen az da olsa çıkarsa, buna kimse bir şey demez.

Müctehide ihtiyaç yok

Hicri 4. asırdan sonra mutlak müctehid olarak meşhur olan görülmedi. Mutlak müctehide ihtiyaç da kalmadı. Çünkü **Allahü teâlâ** ve onun Resülü **Muhammed** aleyhisselam, kıyamete kadar, hayat şekillerinde ve fen vasıtalarında yapılacak değişikliklerin, yeniliklerin hepsine şamil olan hükümlerin hepsini bildirdi. Müctehidler de, bunların hepsini anlayıp, açıkladı. Sonra gelen âlimler, bu ahkâmın, yeni olaylara nasıl tatbik edileceğini tefsir ve fıkıh kitaplarında bildirdi. Müceddid denilen bu âlimler kıyamete kadar mevcuttur.

İctihad kapısı açık diye herkes destursuz girerse, birbirine zıt gibi görünen hadis-i şerifleri görünce ne yapacaktır? Mesela imam arkasında Fatihanın okunacağına dair de, okunmayacağına dair de hadis var. İcazetsiz bir kimse, bunları okuyunca ya **Peygamber**e suizan edecek, yahut hadis âlimine iftira edecektir. Ehli olmayanların hüküm çıkarmak niyetiyle hadis okuması, elbette doğru olmaz.

Dünya işlerinde bile işinin ehli olmayan bir kimse, yaptığı şeyi başaramaz. Mesela, (Ehliyeti olan şoför olmalıdır) demek yanlış mıdır? (Herkes araba kullansın) demek doğru olur mu? (Herkes göz ameliyatı yapmalıdır) demek ne kadar saçmalıktır. (Herkes hadis kitabı okumalı, hadisten hüküm çıkarmalı, Kur'an meali okuyup ondan hüküm çıkarmalı) demek daha tehlikelidir. Araba kullanmasını bilmeyen, bir kaza yapabilir ve canından olabilir. Fakat hadisi, Kur'anı anlamayan kimse, bunlarla amel edeceğim derken dininden olur.

Her işi ehline bırakmak kadar tabii ne olabilir? Biz, (İş ehline verilmeli) diyoruz. O, (hayır herkes hadis okumalı, herkes meal okumalı, anladığı gibi amel etmelidir) demek istiyor. Bu, ilme düşmanlıktır. Herkesin âlim olmasını, müctehid olmasını istemek, akla da, ilme de aykırıdır. Müctehid olmanın birçok şartları vardır. Bunlardan biri de ilâhi mevhibeye sahip olmak yani evliya olması da gerekir. Fakat her evliya da müctehid değildir. İctihad, ayağa düşürülmemelidir.

Önce temel bilgi gerekir

Bazı okuyucular, İbni Teymiye'nin veya İbni Sebe'nin yanlış görüşlerinin neler olduğunu soruyorlar. Mesela, (İbni Teymiyeci bir arkadaşımız var. İbni Teymiye'nin hatalarını bildirin de arkadaşımızı vazgeçirelim) diyorlar. Abduh'u, Kardavi'yi veya daha başkalarını soruyorlar. Bunların yolundan giden kimseler, **Ehl-i sünneti** bilmedikleri için verilecek cevaplar onları tatmin etmez. Çünkü temel dini bilgileri yok. Cevap olarak onlar mezhepsiz desek, temel bilgileri olmadığı için, vehhabilerden duyduklarını tekrarlayıp, "Âlimin mezhebi mi olur, Eshabın mezhebi mi vardı" diyeceklerdir. Kerameti inkâr ediyorlar

desek, yine onların etkisiyle, papağan gibi ezberlediklerini tekrarlayıp, "keramete inanmak şirk" diyeceklerdir. O sapıklar, "Tek tanrıya inanan herkes, Cennete gidecektir" diyorlar, Hristiyan ve Yahudileri de Cennete sokuyorlar desek, doğrusu da öyle değil mi diyeceklerdir. Bunun gibi yüzlerce şey söylense verecekleri cevaplar aynıdır. Çünkü din düşmanları onları papağan haline getirmiştir. Bu acı durumlardan kurtulmak için önce temel din bilgilerini bilmek gerekir.

İman nedir? Hak din hangisi? Mezhep ve mezhepsizlik nedir? Mucize ve keramet nedir? Bunları doğru olarak bilen **Ehl-i sünnet** olduğu anlaşılır. Bunları bilene, sapıkların sapıklığını anlatmak kolaydır. (İbni Teymiye, Cehennemini ebedi olduğunu inkâr eden bir mezhepsiz) dersek kolayca anlar.

Muhatabımız **Ehl-i sünnet** değilse böyle söylememizin hiçbir kıymeti kalmaz. Bir örnek verelim. Mesela imanı anlatalım: Amentü'deki altı esastan birine inanmayanın imanı geçersizdir. Yani bu altı esastan birini inkâr eden kâfir olur. Bunun için inanmak değil, doğru inanmak önemlidir. Ahirette kurtulmak, ibadetin çok olmasına değil, doğru imana bağlıdır. Elimizde sağlam ölçü vardır. **Ehl-i sünnete** göre iman, Amentü'de bildirilen altı esasa inanmaktır. Ancak böyle inananlar **Ehl-i sünnettir**.

Amentü'deki bu altı esasa inanan kimse, bilir ki, Yahudiler de Hristiyanlar da, her **Peygamber** ve her semavi kitaba inanmazlar, mesela **Muhammed** aleyhisselamı **Peygamber** ve Kur'an-ı kerimi semavi kitap kabul etmezler. Peki bunlara iman sahibi demek mümkün mü? Elimizdeki sağlam ölçüye uymamaktadır. Kur'an-ı kerimde (Hak din ancak İslam'dır) buyuruluyor. Yahudilik ve Hristiyanlık hak din denmiyor, aksine, (Onları dost edinenin Allah'ın düşmanı) olduğu bildiriliyor. Amentü'yü **Ehl-i sünnet** gibi inanana imanı anlatmak kolaydır. Amentü'ye inanmayana da sözümüz yoktur.

Abdülğani Nablüsi hazretleri buyuruyor ki:

İman, **Muhammed** aleyhisselamın **Allahü teâlâ** tarafından getirdiği bilgilere kalbin inanması demektir. Bu bilgileri araştırıp anlamak gerekmez. (**Hadika**) [**Resulullah**a inanmak demek, Onun bildirdiklerinin tamamını kabul etmek, inanmak ve hepsini beğenmek demektir.]

İmam-ı Rabbani hazretleri de buyurdu ki:

İman, kalbin tasdiki, kabul etmesi, inanması demektir. İnanmanın azı, çoğu olmaz. Mümin büyük günah işlese de imanı gitmez, kâfir olmaz. Ahirette kurtulmayacak olan yalnız kâfirlerdir. Zerre kadar imanı olan kurtuluşa kavuşur. (2/67)

Diğer hususlar da iman örneğindeki gibidir. **Ehl-i sünnete** uymayan kitap ve yazarlardan uzak durmalı. Çünkü bunlar, yaldızlanmış necasete veya altın kupada sunulan zehire benzer. Süsüne, kabına veya görünüşüne aldanıp, sonsuz saadetten mahrum kalmamalıdır.

Ahir zaman şeyhleri

Soru: Beni bir şeyhin sohbetine götürdüler. Ben gelince Mektubat-ı Rabbaniden okudular. (Teheccüd namazı, tarikai aliyyenin zaruriyyatındandır) diye bir cümle geçti. Şeyh, buna farz diyebiliriz dedi. Şeyhin teheccüd namazına farz demesi doğru mudur?

CEVAP:

Teheccüd namazı nafiledir, **Peygamber** efendimize farz idi. Tarikai aliyyede teheccüde çok önem verirlerdi. Şimdi tarikai aliyye mensupları kalmadı.

Gece yarısından sonra kılınan teheccüd namazı, gündüz kılınan bin rekattan daha faziletlidir. Bir saat ilim öğrenmek, [mesela ilmihal okumak] geceyi ibadetle geçirmekten daha çok sevaptır. (**Dürr-ül-muhtar**)

İmam-ı Rabbani hazretleri de, (Nafile, farzın yanında denizde damla bile değildir) buyuruyor. Bu ifade, şeyhin sözünün ne kadar yanlış olduğunu göstermektedir. Ahmet Yesevi hazretleri o devirdeki şeyhler için der ki:

Durmaz keramet satar

Ahir zaman şeyhleri

Her gün battıkça batar,

Ahir zaman şeyhleri

Farzı geriye atar,

Nafile oruç tutar,

Dini paraya satar,

Ahir zaman şeyhleri

Beline kuşak bağlar,

Sözleri yürek dağlar

Para toplarken ağlar,

Ahir zaman şeyhleri

Ağlaması göz boyar,

Her gün ayağı kayar,

Kendini adam sayar,

Ahir zaman şeyhleri

Başına sarık sarar,

Kendine mürit arar,

İlmi yok neye yarar,

Ahir zaman şeyhleri

Dünyaya kucak açar,

Zoru görünce kaçar,

Her yere küfür saçar,

Ahir zaman şeyhleri

Şeyhlik ulu bir iştir,

Hakka doğru gidiştir

Yaklaşılmaz ateştir,

Ahir zaman şeyhleri

Salih şeyhler nerededir,

Kötüler her yerededir,

Hak yoluna perdedir,

Ahir zaman şeyhleri.

İyi ve kötü âlimler

Soru: Kötü âlimlerin vasıfları nelerdir?

CEVAP:

İmam-ı Rabbânî hazretleri buyuruyor ki:

Âlimlerin dünyayı sevmesi ve ona düşkün olması, güzel yüzlerine siyah leke gibidir. Dini kuvvetlendirmek, İslamiyet'i yaymak şerefi, âlimlere aitse de, bazen bu işi kötü kimseler, kâfirler de yapar. Nitekim **Peygamber**lerin efendisi "aleyhissalatü vessalam" kötü kimselerin de, dini kuvvetlendireceğini haber verip, (**Allahü teâlâ** bu dini, facirlerle de, elbette kuvvetlendirir) buyurmuştur. Bunlar, çakmak taşına benzer. İnsanlar, bu taştaki kudretten ateş yapar, istifade eder. Taşın ise, kendine hiç faydası olmaz. Bunların da ilimlerinden kendilerine fayda olmaz. Hattâ bu ilimleri, kendilerine zararlıdır. Çünkü Kıyamette, (Bilmiyorduk, günah olduğunu bilseydik yapmazdık) diyemezler. Bir hadis-i şerif:

(Kıyamette en şiddetli azap, ilmi kendine fayda vermeyen âlime yapılır.) [Beyhekî]

Allahü teâlânın kıymet verdiği ve her şeyin en şerefli olan ilmi, mal, mevki kapmaya ve başa geçmeye vesile edenlere, bu ilim zararlı olur. Hâlbuki dünyaya düşkün olmak, **Allahü teâlâ**nın hiç sevmediği bir şeydir. O hâlde, **Allahü teâlâ**nın kıymet verdiği ilmi, Onun sevmediği yolda harcamak çok çirkin bir iştir. Onun kıymet verdiğini kötülemek, sevmediğini de kıymetlendirmek, yükseltmek demektir. Açıkçası, **Allahü teâlâ**ya karşı durmak demektir. Ders vermek, vaaz etmek ve dînî yazı, kitap, mecmua çıkarmak, ancak Allah rızası için olduğu vakit ve mevki, mal ve şöhret kazanmak için olmadığı zaman faydalı olur. Böyle halis, temiz düşünmenin alameti de, dünyaya düşkün olmamaktır. Bu belaya düşmüş, dünyayı seven din adamları, hakikatte dünya adamlarıdır. İnsanların en alçağı bu kötü âlimlerdir. Din, iman hırsızları bunlardır. Böyle iken bunlar, kendilerini din adamı, âhret adamı ve insanların en iyisi sanır ve tanır.

Âlimleri kötülemek

Soru: Mezhepsiz diyerek bir çok âlimi kötülemek, gıybet olduğu için ve ölülerimizi iyilikle anmak gerektiği için yanlıştır. Kul hatasız olmaz. Bu hataları örtmek yerine açığa çıkarma uygun mu?

CEVAP:

Bu sözler, **Eshab-ı kiramî** ve İslam âlimlerini tenkit edenler için doğrudur. Çünkü din âlimleri kötülenmez. İbni Asakir hazretleri, (Din âlimlerinin etleri zehir gibidir. Koklayan

[tenkide yönelen] hastalanır, tadan [kötüleyen] ölür) buyuruyor. **Eshab-ı kiramı** kötülemek ise daha kötüdür. Çünkü Kur'an-ı kerimde mealen buyuruluyor ki:

(Muhacir ve Ensar ile iyilikte onların [Eshabın] izinden gidenlerden Allah razıdır, onlara Cenneti hazırlamıştır.) [Tevbe 100]

Bir hadis-i şerifte de buyuruluyor ki:

(Eshabım arasında fitne çıkacak, **Allahü teâlâ** benimle olan sohbetlerinin hürmetine o fitnelere karışanları, affedecektir. Sonra gelenler ise, bu fitnelere karışan Eshabıma dil uzatarak Cehenneme girecektir.) [Müslim]

Eshabın hepsi bizim ölülerimiz olduğu için de tenkit edilmez. **Hadis-i şerifte** buyuruldu ki:

(Ölülerinizi iyilikle anın. Eğer Cennetlikse, kötü söylemekle günahkâr olursunuz. Cehennemlik ise, zaten içinde bulunduğu hâl kâfi gelir.) [Nesai]

Mezhepsizlerin hataları, kul hatasız olmaz kabilinden basit hatalar değildir, imanı ilgilendiriyor. Bir kısmı bid'at, bir kısmı ise küfürdür. Mesela, İbni Teymiye gibi Arşın kademine kani olmak, (Arşı yaratılmış kabul etmemek), Abduh gibi düşük faizlere cevaz vermek, Efgani gibi "**Peygamberlik** bir sanattır" demek, Reşit Rıza gibi icmayı inkâr edip telfik zihniyetini savunmak, Şevkani gibi taklidi haram saymak, İzmirli İsmail Hakkı gibi camilere sandalye, sıra, müzik aletleri konmasını ve Türkçe namaz kılınmasını istemek, Emekli postacı gibi **Eshab-ı kiram**a dil uzatmak, basit birer hata değildir. Efgani hayranı biri çıkıyor, (Abduh gibi reform yapıp dini değiştirmek gerekir. Kâfirleri yakacak yerde tutun Müslümanları yaktın, adaletin nerde ey ilahi?) diyor. Bunlar basit hata mı? Bunları bilip de, susmanın vebali büyüktür. Çünkü hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Bid'atler yayılıp, sonra gelenler, öncekilere lanet ettiği zaman, doğruyu bilenler herkese söylesin! Söylemeyip gizleyen, Allah'ın indirdiği Kur'anı gizlemiş olur.) [İbni Asakir]

(Ortalık karışır, yalanlar yazılır, âdetler ibadetlere karıştırılır ve Eshabıma dil uzatıldığı zaman, doğruyu bilenler herkese bildirsin! **Allahü teâlâ**nın, meleklerin ve bütün insanların laneti, doğruyu bilip de, gücü yettiği halde bildirmeyene olsun.) [Ebu Nuaym, **Deylemi**]

Lanete müstahak olmamak için, susmayı bunları söylemek gıybet olmaz. Çünkü gıybet, bir kimsenin gizli bir kusurunu, arkasından söylemektir. Kâfir ve fâsıkların, alışverişte hile yapanların, dinimizi yanlış anlatanların, yanlışlıklarını söylemek lazım olduğundan gıybet olmaz. (Redd-ül Muhtar)

Âlimler hata eder mi?

Selefi görüşlü biri ile âlimlere olan itimat hakkındaki konuşmamız ilgi çekici olduğu için aynen nakletmek istiyorum. Selefi sordu:

- Namazda rükua eğilirken ayakları birleştirmenin kitapta yeri var mı?
- Halebi-yi Kebir ve Sagir, Miftah-ül cenne, **Dürr-ül-muhtar** ve **İbni Âbidin**'de var.
- **İbni Âbidine** inanmam.
- Nasıl olur? **İbni Âbidin** Hanefi mezhebinde en muteber ve en geniş bir fıkıh kitabıdır.

- İbni Âbidin kitabına uydurma hadis almıştır. Uydurma hadis alan birinin diğer yazılarına nasıl itimat edilir?

- Hangi hadis uydurmaymış?

- Ebu Hanife'yi öven hadis... Mezhep taassubuyla kitabına almış.

- İbni Âbidin hanefidir ama, aynı hadis-i şerif, Şâfii âlimlerinden İbni Hacer-i Mekki'nin Hayrât-ül-hisân kitabında da vardır. Mezhep taassubu olsaydı, Ebu Hanife ile ilgili hadis-i şerifi kitabına alır mıydı? Hiçbir İslam âliminin kitabında uydurma hadis olmaz.

- Niye olmasın, Gazali'nin kitabında bir sürü uydurma hadis var. Iraklı bunları tespit etmiştir.

- Iraklı kaynağını bulamadığı hadis-i şeriflere, kaynağını bulamadım demiştir. Bulamadım demek uydurma demek değildir. Sonra İslam âliminin kitabındaki bir hadis-i şerife uydurma denebilir mi?

- Kur'ana aykırı ise elbette denir.

- İbni Hacer-i Mekki, İbni Âbidin ve İmam-ı Gazali gibi âlimlerin kitaplarında uydurma dediğin hadisler Kur'ana aykırı mıdır?

- Aykırı ki uydurma denmiştir.

- Kur'ana aykırı olduğunu kim anlamış?

- Kim olacak onlara uydurma diyenler.

- Peki onlara uydurma diyenler, Kur'ana aykırı olduğunu anlamış da, imam-ı Gazali hazretleri gibi büyük bir âlim anlayamamış mı? Ne çirkin bir iftira bu? İmam-ı Gazali'nin kitabında uydurma olarak bildiğin en meşhur hadis hangisidir?

- Çok... Mesela (İlim Çin'de de olsa alın)

- Bu hadis-i şerife mezhepsizler uydurma demişlerse de, Taberani, Beyheki ve İbni Adiy gibi hadis âlimleri buna sahih demişler ve kitaplarına almışlardır.

- Peki namazda rükua eğilirken ayakların birleştirilmesi Kur'anda var mı?

- Namazın farzları Kur'anda var mı da sünnetleri olsun?

- Peki sünnette var mı?

- Dinimizde delil sadece kitap ve sünnet değil, icma ve kıyas da vardır. Âlimlerin icthadı da senettir.

- Ben kıyası, icthadı kabul etmem. Âlim hata edemez mi?

- Âlim hata etmez dense yanlış olmaz. Çünkü Âlimin icthadı hatalı bile olsa senettir. **Allahü teâlâ** ahirette onun icthadına göre amel edip etmediğimizi soracaktır. Buhari'nin bildirdiği hadis-i şerifte, (Âlim icthadında hata ederse bir, isabet ederse iki sevap alır) buyuruldu. Bunun için hak mezhepler meydana gelmiştir.

- Birinin ak dediğine öteki kara demiştir.

- Ama bu yetkiyi Allah ve Resulünden almıştır. Bir hadis-i şerifte, (Âlimlerin farklı icthadları rahmettir) buyuruluyor. (Beyheki)

- Hatalı bir icthadla amel etmek caiz olur mu?

- Bir müctehidin hata ettiğini başka müctehid bilemez. İctihad icthadla nakzedilemez. Mesela Hanefi ve Hanbeli'de gusülde ağzın içini yıkamak farz iken, Maliki ve Şafii'de farz değildir. Bunun için mezhebin birine doğru, ötekine yanlış denemez. Yanlış da olsa müctehidin icthadı ile amel eden kurtulur. Çünkü müctehid bu yetkiyi Kitap ve Sünnetten almıştır. Farklı icthadda bulunmak gibi, her müctehidin bir hadisten hüküm çıkarması da farklıdır. Hatta bir müctehidin sahih dediği bir hadis-i şerife, başka bir müctehid sahih değildir de diyebilir. O sahih değildir dedi diye o hadis uydurma olmaz. Sahih değildir diyen âlim, o hadise göre kendisi amel edemez. Ama sahih diyen âlim, bu hadis-i şerife göre amel eder, ona tâbi olan insanlar da amel eder.

Not: Bu hususta geniş bilgi Mezhep ve Mezhepsizlik maddesinde var.

İlim öğrenen ve öğreten

Soru: İslamî ilim öğrenmek için Arapça öğrenmek şart mıdır? Türkçe muteber bir kitabı, mesela İslam Ahlakı kitabını okumak da, ilim öğrenmek sayılır mı? Bu kitabı başkasına hediye etmek, ilim öğretmek yerine geçer mi?

CEVAP:

Arapça Cennet lisanıdır. Arapça öğrenmek çok kıymetlidir, ibadettir, fakat ilim öğrenmek ayrı, dil öğrenmek ayrıdır. Türkçe bilen ilim sahibi olmadığı gibi, Arapça bilen de mutlaka ilim sahibidir denemez. Arapça bilen gayrimüslimler de vardır. Arapça bilen, muteber Arapça eserleri, Türkçe bilen de, muteber Türkçe eserleri okursa ancak o zaman ilim sahibi olur. Mesela İslam Ahlakı kitabını okuyan, çok lüzumlu bilgileri öğrenmiş olur. İlim öğrenmenin ve öğretmenin fazileti ise çok büyüktür.

İlim öğrenmenin faziletiyle ilgili birkaç hadis-i şerif meali şöyledir:

(Bir saat ilim öğrenmek, gece sabaha kadar ibadet etmekten, bir gün ilim öğrenmek, üç ay oruç tutmaktan kıymetlidir.) [Deylemi]

(İlim öğrenene denizdeki balıklara kadar her şey istigfar eder.) [İ. Abdilber]

(İlim öğrenmek için yolculuğa çıkanın, daha adımını atmadan günahları affolur.) [Şirazi]

(İlim öğrenmeye çalışan, evine dönünceye kadar Allah yolundadır.) [Ebu Nuaym]

(Öğrenilen ilim, günahlara kefarettir olur.) [Tirmizi]

(İlim öğrenmeye çalışanın rızıkına, Allah kefildir.) [Hatib]

İlim öğretmenin fazileti de çok büyüktür. Birkaç hadis-i şerif meali şöyledir:

(En üstün sadaka, ilim öğrenip sonra da onu başkasına öğretmektir.) [İ. Mace]

(İlmi öğretenle öğrenenler hariç, herkes Allah'ın rahmetinden uzaktır.) [Tirmizi]

(İlim öğrenenle öğreten, sevabda ortaktır.) [Hatib]

(Ya âlim, ya ilim öğrenen, ya dinleyen veya bunları seven ol! Sakın beşincisi olma, yoksa helâk olursun.) [Taberani]

Talebe, hocaya hürmet etmeli, hoca da talebeye şefkatle muamele etmeli.

Kötü âlimler

Soru: Dini anlatıp da kendileri uygulamayan âlimler, ilimleri sayesinde kurtuluşa ererler mi?

CEVAP:

Aksine daha büyük azaplara maruz kalırlar. Kur'an-ı kerimde, kötü din adamları, kitap yüklü merkebe benzetilmiştir. (Cuma 5)

Hadis-i şeriflerde buyuruluyor ki:

(İlmiyle amel etmeyen âlim, Kıyamette en şiddetli azaba düçar olur.) [Beyheki]

(Miraca çıkınca, ateşten makaslarla dudaklarını kesenleri gördüm. Her kesilişte dudakları yeniden tamamlanıyordu. Cebrail aleyhisselam, "Bunlar, din görevlisidir, yapmadıklarını söylerler ve Allah'ın kitabıyla amel etmezler" dedi.) [Beyheki]

(Cehennemde azap çekenlerden bazılarının yaydıkları kötü kokular, diğerlerine ateşten daha fazla azap verir. "Sen ne günah işledin ki, öyle pis koku çıkarıyorsun?" diye sorulunca, "Ben din görevlisi idim. Bildiklerimi yapmazdım" der.) [İ. Ahmed]

(İnsanlara hayrı öğretip de kendisini, kendi kusurunu görmeyen âlim, tıpkı başkalarını aydınlattığı hâlde kendisini yakıp bitiren kandile benzer.) [Taberani]

(Kıyamette, ilmiyle amel etmeyen âlimin Cehennemde çıkardığı kötü kokudan, Cehennem halkı rahatsız olarak, "Ey kötü kişi, çektiğimiz azap yetmez gibi, bir de senin çıkardığın kötü kokuya mı katlanalım? Sen ne yaptın da, bu duruma düştün?" derler. Âlim ise, "İlim sahibi idim, fakat ilmimle amel etmezdim" diye cevap verir.) [İ. Ahmed]

(Zebaniler Cehennemde günahkâr hâfızlara, puta tapanlardan önce azap yapar. Çünkü bilerek yapılan günah, bilmeyerek yapılandan daha kötüdür.) [Taberani] (Buradaki hâfızlar, haramlardan sakınmaya önem vermeyip, küfre giren hafızlardır.) [İ. Ahlakı]

(Amelsiz âlim mum gibidir, insanları aydınlatırken kendini yakar.) [Bezzar]

(Âlimlerin en kötüsü, insanların en kötüsüdür.) [Bezzar]

(Ümmetim, kötü din görevlilerinden çok zarar görecektir.) [Hâkim]

Resulullah, (Hüzün kuyusundan Allah'a sığın!) buyurdu. Bu kuyunun ne olduğu sorulunca, buyurdu ki: (Cehennemdeki bir kuyudur ki, Cehennem, her gün dört yüz defa o kuyunun dehşetinden Allah'a sığınır. Oraya en çok, mürâi âlimler girer.) [Buhârî] Mürâi, riya yapan, gösteriş için ibadet eden demektir.

Soru: İmam-ı Rabbani, (Mehdi, Medine'deki bid'at ehli olan âlimi öldürecektir) diyor. Bid'at ehli olana âlim denir mi hiç? Bir de Seyyid Abdülhakim efendi diyor ki: (Zemaşerî, tefsir, fıkıh ve lügat âlimi idi. Mutezile mezhebinde idi. Ölürken tevbe ettiği söylenmektedir. Kur'an-ı azîmüşşanın muciz olduğunu anlatmakta; esas, senet olan belâgat ilminin âlimlerinin en yüksek derecesinde olduğundan, **Ehl-i sünnet**in tefsir âlimleri, Kur'an-ı

kerimin belâgatini anlatan kısımları, onun tefsirinden almışlardır.) **Mutezile** olan birine âlim demek caiz midir?

CEVAP:

Her âlim, Cennetlik demek değildir. Onlardan da Cehenneme giden olacaktır. Kur'anda, kötü âlimler, dilini sarkıtıp soluyan köpeğe, kitap yüklü merkebe benzetilmiştir. (Cuma 5, **Araf** 176)

Kötü âlimler hakkında hadis-i şeriflerden bazıları da şöyledir:

(Âlimlerin iyisi, insanların en iyisi, kötüsü de, insanların en kötüsüdür.) [**Bezzar**]

(Yazıklar olsun kötü âlimlere ki, ilmi ticarete alet ederler.) [**Hakim**]

(Amelsiz âlim, mum gibidir, kendini yakar, insanları aydınlatır.) [**Bezzar**]

(Ümmetim, kötü âlimler, cahil abidler yüzünden helak olur.) [**Darimi**]

(Kıyamette en şiddetli azap, ilmi kendine fayda vermeyen âlime olur.) [**Beyheki**]

(İlmini, insanlara öğretmeyen âlime, kıyamette ateşten yular bağlanır.) [**Tirmizi**]

(Kıyamette bir din adamı Cehenneme atılır. Tanıdıkları ona, "Sen dünyada dinin emirlerini bildirirdin. Niçin bu azaba düştün?" derler. O da, "İnsanlara, günahtır, yapmayın" der, kendim yapardım. "Yapın" dediklerimi de yapmazdım. Bunun cezasını çekiyorum" der.) [**Buhari**]

(Öyle bir zaman gelir ki, âlimler fitne unsuru olur.) [**Ebu Nuaym**]

Demek ki âlimlerin iyisi de, kötüsü de oluyor.

Hakiki İslam âlimleri elbette çok kıymetlidir. İslamiyet'in temeli üçtür: 1-İlim, 2- Amel 3- İhlas.

1- İlim, **Ehl-i sünnet** âlimlerinin kitaplarından öğrenilir.

2- İlme uygun olan ameldir. İlmi ile amel etmeyen hakiki âlim olamaz. Bir hadis-i şerif meali:

(Âlim, ilmi ile amel edendir.) [**Ebuşşeyh**]

3- İlimde ve amelde ihlas sahibi olmaktır. İhlas, ilmin ve amelin Allah rızası, Allah sevgisi ile olmasıdır. İhlas yoksa ilim de amel de makbul değildir. Bir hadis-i şerif meali şöyledir:

(**Allahü teâlâ**, ancak ihlasla yapılan ameli kabul eder.) [**Dâre Kutni**]

İlim, amel ve ihlas sahibi olana ancak İslâm âlimi denir. Hakiki âlim, Kur'an-ı kerimi, hadis-i şerifleri açıklayan salâhiyetli, yüksek insandır. Sünneti, bid'ati bilir. Hakkı bâtıldan ayırır. İlmi çok olduğu halde, hakkı bâtıldan ayıramayan, hakiki âlim değildir. 72 sapık fırkanın önderleri de âlim idi, hakkı bâtıldan ayıramadıkları, **Ehl-i sünnet**ten ayrıldıkları için dalalete düşmüşlerdir. Yalnız akla uyup, yalnız ona güvenip yanılan kimseye felsefeci denir. Aklın erdiği şeylerde ona güvenen, aklın ermediği yanıldığı yerlerde, İslam ışığı altında akla doğruyu gösteren büyüklere İslam âlimi denir.

İmam-ı Rabbanî hazretleri buyuruyor ki:

(Dünyalık peşinde olan din adamlarının sözlerini dinlemek, kitaplarını okumak zehir yemek gibi zararlıdır. Kötü din adamlarının zararları bulaşıcıdır. Toplumları bozar. Tarihte İslam devletlerinin başlarına gelen felaketlere hep kötü din adamları sebep oldu. Devlet adamlarını doğru yoldan bunlar saptırdı. 72 sapık fırkanın reisleri, hep kötü din adamları idi.) [1/47]

Âlimler de insandır

Soru: Bir arkadaşım önceleri, (Allah'a inanırım; ama peygamberlere inanmam) diyordu. Daha sonra, (Allah'a inanınca peygamberlerine de inanmak gerekir) dedi ve artık peygamberlere de inanıyor; fakat şimdi de, (Mezheplere inanmam, âlimlere inanmam. Âlim de insandır, o da hata eder. Din kitaplarındaki bilgilerin mutlaka doğru olduğu söylenemez. Onlar da insandır, hata edebilir) diyor. Böyle demesi uygun mu?

CEVAP:

Âlim diye, günümüzdeki yazarları ve profesörleri değil de, İmam-ı Gazali, İmam-ı Rabbani gibi yetkili âlimleri ve onların eserlerini kastediyorsa kesinlikle uygun değildir. **Peygamber** efendimiz çeşitli hadis-i şeriflerinde, (Âlimler benim vârislerim, vekillerimdir. Eshabımın hangisine uyarsanız doğruyu bulursunuz) buyuruyor. Vekilin yaptığı işin hükmü, aslın yaptığı işin hükmü gibi geçerlidir. Mezhebe uyan **Peygamber** efendimize uymuş olur.

(Âlimler de insan, ya hata ederlerse ne olacak?) diye hatıra gelebilir. İctihad makamına yükselmiş bir âlimin hatasını, ictihad derecesine yükselmiş başka bir âlim bile bilemez; çünkü (İctihad ictihadla nakzedilemez) yani onun hükmünü bozamaz, o ictihadı hükümsüz hale getiremez. Onun için müctehidin hatası bilinemez. Onun Allah indinde bir hatası varsa, yine ictihadı için sevab alır. Sevab alınan bir ictihad için hata denmez. (Âlim de insandır, o da hata eder) demek yanlış olup, âlimlere olan itimadı sarsar. Âlimlere itimat sarsılınca hadis-i şeriflere, zayıf veya uydurma gözü ile bakılmaya çalışılır. Bir âlimin, bir hatasını bulduk denirse, öteki sözlerine nasıl itimat edilir ki? Artık o âlimin bütün ictihadlarına şüphe ile bakılır. İslam âlimlerinin kitaplarında uydurma hadis olmaz. Bir tane var denirse, ötekilere nasıl itimat edilir ki? Hadislere uydurma damgası basmakla, dine olan itimat sarsılmaya başlar. Hadislere itimat kalkınca, Kur'an-ı kerimi açıklayan hadis-i şerifler yok olmuş olur ve herkes, Kur'an-ı kerimi kendi görüşüne göre açıklamaya çalışır. Adı İslam da olsa, yerini başka bir din alır.

Hele, **Peygamber** efendimize kadar hocaları, silsilesi malum olan ve icazet sahibi, yetkili bir âlim için, (O da insandır, hata edebilir) demek çok yanlıştır. Bu da, hocaya olan itimadı sarsmak için söylenmiş bir sözdür. Hocaya itimat sarsılınca, onun vekiline de itimat kalmaz. Hocayı kabul edenin, vekilini de aynen kabul etmesi gerekir. Kabul etmezse hocasına da itimat etmediği anlaşılır.

(Hoca, onu değil de şunu vekil etmeliydi) demek de, hocayı kabul etmemek olur. Vekili kötülüyor gibi görünse de, aslında itiraz hocayadır. Ebu Cehil de, (Kureyş büyükleri, zenginler dururken bir yetim nasıl peygamber olur) diyerek **Resulullah**ın peygamberliğini kabul edememişti. Ebu Cehil, burada **Allahü teâlâ**yı suçlamaktadır. (Bu işe layık olmayan birini nasıl peygamber yaparsın) demek istiyordu. İşte bunun gibi, hocanın vekilini kabul etmeyenler de, hocayı kabul etmemiş olurlar. **Resulullah**ın vârisleri, vekilleri olan

müctehidlerin mezheplerini kabul etmeyenler, **Resulullahı** kabul etmemiş olurlar. (Niye buna ictihad etme yetkisini verdin?) demek, aslında **Resulullahı** suçlamak olur. Hiçbir zaman unutulmamalı ki, vekil asıl gibidir.

İlmin önemi (şiiir)

Soru: İlmin dindeki yeri nedir?

CEVAP:

Kur'an-ı kerimde, bilenlerin, ilim sahibi olanların kıymetli olduğu bildiriliyor. Ama her ilim değil, faydalı ilim övölüyor. Faydalı ilmi, gerçek âlimlerin eserlerinden öğrenmek gerekir. Bir şiiir:

İlimsiz bir şey olmaz, ilim her şeye baştır,
En karanlık yollarda, kıymetli arkadaştır.
İlim gibi yâr olmaz; dosttur o, ađyar olmaz,
Her şeyde zarar olsa, ilimde zarar olmaz.
Her insan ilme açtır, başında altın taçtır,
İlimsiz hayat olmaz, herkes ilme muhtaçtır.
İnsan malını korur, ilimse onu korur,
Cahillik susuzluktur, yeşil ağaçlar kurur.
İlim, uçsuz bucaksız bir deryayı andırır,
Âb-ı hayat suyudur, içeni canlandırır.
İlim çok kıymetlidir, çünkü Allah övüyor,
Bakın Resul-ü zîşan, ilim için ne diyor:
(Ara, ilmi her yerde, o yer Çin olsa bile,
İlim öğrenmek farzdır, kadına ve erkeğe.)
Bak şöyle buyuruyor hazret-i Ali ise:
(Köle olurum ona, kim bir harf öğretirse.)
Âlimler nebilerin, vârisleri olurlar,
Dinimizi bid'atten, yıkılmaktan korurlar.
Allah'a kulluk etmek, elbet ilimle olur,
Ancak doğru ilimle, amel eden kurtulur.
Âlimlerin bir sözü, yıllarca, bâki kalır,
Aşağıda olanı, yükseklere kaldırır.
Âlimin bir nazarı, bulunmaz hazinedir,
Bir sohbeti, yıllarca, bitmez kütüphanedir.

Şimdi âlim bulmak zor, o hâlde ne yapmalı?

Onların kitabını, severek okumalı!

Kitap, altın bir kafes, ilim içinde kuştur,

Kafese sahip olan, kuşa mâlik olmuştur.

Yanlış kitap okunmaz, doğrusunu bulmalı,

İlk okunacak kitap, İlmihal olmalı.

Sonra da okunmalı, Mektubat-ı Rabbanî,

Feyizlerle doldurur, aydınlatır insanı.

Fıkıh, ilm-i kelim ve tasavvuf birleşmiştir,

Kalbi temizleyen nur, orada yerleşmiştir.

Sanki binbir çiçekten bal gibi süzölmüştür,

Nice mühim mesele, orada çözülmüştür.

Hepsi Mektubat'ta ve tercümesinde vardır,

İhmal etmeden oku, onsuz ilim noksandır.

Bu kitapları okuyan, gençtir veya ihtiyar,

Kavuşur nimetlere, olur elbet bahtiyar.

Âlimlere iftira

Soru: Ateist bir öğretmen, (Bilimin ilerlemesine en büyük darbeyi Gazâlî vurmuştur. "Bilimle uğraşmak gereksizdir, sadece ibadetle meşgul olunmalı" diyerek ilim kitaplarını yaktırmıştır. Osmanlıyı da yıkan, bu Gazâlî felsefesi olmuştur) diyor. Bu, iftira değil midir?

CEVAP:

Evet, bu iftirayı yapanın, Müslümanlıktan hiç haberi yokmuş. Bilim dediği fen ilimleri, İslamî ilimlerin bir koludur. Büyük bir İslam âlimi olan İmam-ı Gazâlî'nin, ilmi öven yazıları çoktur. Değil bir âlim, sıradan bir Müslüman bile, İslamî ilimlerin kolları olan fen ilimlerine yani Müslümanlığa karşı çıkmaz.

İmam-ı Gazâlî hazretleri buyuruyor ki:

Astronomi ve anatomi bilmeyen, **Allahü teâlâ**nın varlığını ve kudretini anlayamaz. Müslümanların bilmesi, öğrenmesi lazım olan bilgilere İslâmî ilimler denir. Bu bilgilerin bazısını öğrenmek farz, bir kısmı sünnet, bir kısmı da mubahtır. İslam bilgileri, iki büyük kısma ayrılır:

1- Naklî ilimler: Bunlara din bilgileri de denir. Tefsir, hadis, fıkıh ve tasavvuf gibi...

2- Aklî ilimler: Matematik, mantık, edebiyat, tıp, fizik ve kimya gibi tecrübî bilgilerdir. Bunlar, his organlarıyla duyularak, akılla incelenerek, tecrübe ve hesaplama elde edilir. Bu bilgiler, din bilgilerinin anlaşılmasına ve onların uygulanmasına yardımcıdır.

Canlıları öğretilene Ulum-i tıbbiyye = Tıp, cansızları öğretilene Ulum-i hikemiyye = Hikmet, gökleri, yıldızları öğretilene Ulum-i felekiyye = Astronomi, Arz bilgilerine Ulum-i tabiiyye = Tabiat bilgileri denir. Bunların hepsi İslamî ilimlerin birer koludur. (İhya)

Müslümanlar, birçok fen vasıtası yapıp kullanmışlardır. Pusula 1288'de keşfedildi. İğneli tüfek 1866'da, top ise 1361'de keşfedildi. Fatih Sultan Mehmed Han da kullandı. Dinimiz, İslamiyet'i bilmeyenlerin, ilim şekline soktukları, ders adını verdikleri ahlaksızlıkların, uydurma tarihlerin, İslamiyet'e yapılan iftiraların okutulmasına karşı çıkar, zararlı, kötü propagandalardan kaçınılmasını, faydalı, iyi bilgilerin öğrenilmesini emreder. Müslümanlar, fenni sever, fen adamının tecrübelerine inanır, fakat fen adamı sanılan fen yobazlarının iftiralarına, yalanlarına aldanmaz.

İmam-ı Gazâlî hazretleri, bilimin önemini bildirmek için, Kimya-i Saadet kitabında, tecrübeyi emreden hurma aşılama ile ilgili hadis-i şerifi bildiriyor:

Bir gün **Eshab-ı kiram**, (Yâ Resulallah, Yemen'de hurma ağaçları başka türlü aşılanıyor ve daha iyi hurma alıyorlar. Biz Medine'deki ağaçlarımızı babalarımızdan gördüğümüz gibi mi aşılalım, yoksa Yemen'de gördüğümüz gibi aşılıp da, daha iyi ve daha bol ürün mü elde edelim?) diye sorunca, **Resulullah** efendimiz, "sallallahü aleyhi ve sellem" bunlara, (Biraz bekleyin! Cebrail aleyhisselam gelince, ona sorar, anlar, size bildiririm) veya (Biraz düşünüyüm. **Allahü teâlâ**, kalbime doğrusunu bildirir. Ben de, size söylerim) demedi. (Tecrübe edin! Bir kısım ağaçları, babalarınızın usulüyle, başka ağaçları da, Yemen'de öğrendiğiniz usulle aşılın! Hangisi daha iyi hurma verirse, her zaman o usulle yapın!) buyurdu. Yani fennin [bilimin] esası olan tecrübeye güvenmeyi emretti. Kendisine melek bildirir veya mübarek kalbine elbette doğardı. Fakat dünyanın her tarafında, Kıyamete kadar gelecek Müslümanların, fenne sarılmaları için tecrübeyi emretti. İki hadis-i şerif:

(İlim Çin'de de, [çok uzakta ve kâfirde de] olsa, gidip alın!) [**Deylemî**, **Taberanî**, **Beyhekî**]

(Fen ve sanat müminin kaybettiği malıdır. Nerede bulursa almalıdır.) [İbni Asakir]

İslamiyet, bütün fen kollarında, ilim ve ahlak üzerinde, her çeşit çalışmayı önemle emretmektedir. Bunlara çalışmak, farz-ı kifayedir. Hattâ bir İslam şehrinde, fennin yeni bulunduğu bir alet, bir vasıta yapılmayıp, bu yüzden bir Müslüman zarar görürse, o şehrin idarecilerini, İslamiyet sorumlu tutmaktadır.

Savaş için gereken her çeşit bilgi ve aleti edinmeyi de emreden hadis-i şerifler çoktur.

Bütün **Ehl-i sünnet** âlimleri gibi, İmam-ı Gazâlî hazretleri de, bu bilgileri çok iyi bilen ve anlatan büyük bir zattır. Böyle büyük bir zata, bilime karşıydı diyerek iftira etmek çok çirkindir.

Soru: Selefî biri, (Hadis imamlarının birçoğu, tasavvuf ehlini bid'atçı olarak görmüş, mesela İmam-ı Buharî, İmam-ı a'zama kâfir demiştir. Tasavvuf ehli de, fıkıh ve hadis âlimlerini deccal olarak göstermiştir. Onun için hiçbir tasavvufçunun mezhebi yoktu) diyor. Bunlar iftira değil midir?

CEVAP:

Elbette katmerli bir iftiradır. Onlara göre tasavvuf ehli yani evliya, kâfir demektir. Elleriindeki şirk damgasıyla bütün evliya zatlari damgalamışlardır. Maksatları, **Ehl-i sünnet** âlimleri tekfir edilerek, o âlimlere bağılı Müslümanları kâfir olarak göstermektir.

İmam-ı a'zam hazretleri, büyük bir fıkıh âlimidir. Tasavvuf ehli olan Cafer-i Sâdik hazretlerine talebe olmuştur.

İlk meşhur tasavvuf ehli Hasan-ı Basrî hazretleri, büyük bir imam, yani büyük bir âlimdi.

Tasavvuf büyüklerinin hepsi bir mezhebe bağılı idi. Mezhepsiz evliya olmaz. Çünkü dört mezhepten ayrılmak, İslamiyet'ten ayrılmak olur. Tasavvuf büyüklerinin hepsinin bir mezhebi vardı. Her biri bir fıkıh âlimine bağılıydı. Mesela Cüneyd-i Bağdâdî, İmam-ı Süfyân-ı Sevrî'nin mezhebinde idi. Abdülkâdir-i Geylânî, Hanbelî; Ebu Bekr-i Şiblî, Mâlikî idi. İmam-ı Rabbânî ve Cerîrî, **Hanefî**; Hâris-i Muhâsibî, Şâfiî idi "kaddesallahü teâlâ esrârehüm."

Silsile-i aliyye denilen tasavvuf büyüklerinin hepsi mürşid-i kâmil idi. Mürşid-i kâmillerin hepsi de, aynı zamanda müctehid idi. Abdülkâdir-i Geylânî ve İmam-ı Rabbânî hazretleri de, İmam-ı a'zam ve İmam-ı Şâfiî hazretleri gibi birer müctehiddir. Dört mezhebin imamı ve diğeri müctehid olan zatların hepsi de mürşid-i kâmidir. Aralarında iş bölümü yaptıkları için kimi fıkıhta, kimi tasavvufta meşhur olmuştur. Müctehid olmayan, mürşid-i kâmil olamadığı gibi, mürşid-i kâmil olmayan da, müctehid olamaz.

Bayezid-i Bistamî, Cüneyd-i Bağdâdî, Celaleddin-i Rumî ve Muhyiddin-i Arabî gibi evliya zatlari, her evliya olan zat gibi, bir mezhebe tâbi olmuşturlar.

Hadis âlimlerine ve fıkıh âlimlerine deccal demek çok çirkin iftiradır. Fıkıh ilmine yani **Allahü teâlâ**nın emir ve yasaklarının nasıl yapılacağını bildiren ilme düşman olan kimseler, nasıl evliya olur? İmam-ı Buharî hazretlerinin, İmam-ı a'zam hazretlerini tekfir etmesi de tamamen yalan ve iftiradır. Âlimler, birbirini çok severdi. Cahiller, farklı ictihadı düşmanlık zannediyorlar.

İbni Teymiyyecilerin bu iftirası, tasavvuf ehli olan **Ehl-i sünnet** âlimlerinin İbni Teymiyye'yi tekfir etmelerinden kaynaklanıyor. İbni Teymiyye de, bazı evliya zatlari kâfir diye saldırmıştır. Seleflerin, buradan bir genellemeye giderek bütün evliya zatlari kâfir dedikleri anlaşılıyor.

İlmi gizlemek

Soru: Dinî sual sorana cevap vermemenin vebali var mıdır?

CEVAP:

Evet, cevap vermemenin vebali büyüktür. **Hadis-i şerif**lerde buyuruldu ki:

(Bildiği hâlde cevap vermeyen âlimin, Kıyamette ağzına ateşten gem vurulur.)

[Tirmizi]

(İlmini gizleyene, denizdeki balıktan, gökteki kuşa kadar her şey lanet eder.) [Darimi]

İlmin kıymetini bilmeyene, ilim öğretilmez. **Hadis-i şerif**lerde buyuruldu ki:

(İlmi, ehli olmayana öğretmek, onu kaybetmek demektir.) [İbni Ebi Şeybe]

(İlmi layık olmayana öğreten, domuzun boynuna cevher takana benzer.) [İ. Mace]

(Aklın almayacağı şeyi söylemek, fitne olur.) [İbni Asakir]

Hazret-i Ali, göğsünü işaret edip, (Burada yeteri kadar bilgi vardır. Ancak bunu taşıyabilecek biri olsa, hepsini ona anlatırım) buyurdu. Biri, sualine cevap vermeyen âlime dedi ki:

- Sen, (İlmini gizleyene ateşten gem vurulur) hadis-i şerifini bilmiyor musun?

- Eğer sözümü anlayabilecek birine söylemezsem, o zaman bana gem vurulur.

Kur'an-ı kerimde, (Sefihlere, akılsızlara malınızı vermeyin) buyuruluyor. Mal verilmezse, ilim hiç verilmez. Ona ilim vermek fitneye sebep olur. (İhya)

Lüzumsuz sorulara da cevap verilmez.

İlim öğretirken

Soru: İlim öğretirken nelere dikkat etmelidir?

CEVAP:

İlmi, öğrenip amel etmek isteyenlere öğretmeli! İlimin kıymetini bilmeyene, başka maksatla sorulara ilim öğretmek, doğru olmaz. İki hadis-i şerif:

(İlmi ehli olmayana öğretmek, onu kaybetmek demektir.) [İbni Ebi Şeybe]

(İlmi layık olmayana öğretmek, domuzun boynuna mücevher takmak gibidir.) [İbni Mace]

Allah rızası için, ilim öğrenmek maksadıyla sorulara güzel muamele etmeli. Üç hadis-i şerif:

(Sual sorup, ilim öğrenmek için gelenleri güzel karşılayın! "Resulullah'ın emrettiği ilmi öğrenmeye hoş geldiniz" diyerek sorularını cevaplandırın ve problemlerini güzelce çözmeye çalışın!) [İbni Mace]

(İlim öğrendiklerinize hürmet edin ve ilim öğrettiklerinize de ikram edin!) [İbni Neccar]

(İlim öğrettiklerinize de tevazu gösterin! Zorba âlim olmayın!) [Hatîb]

Bu husus sadece dînî ilimler değil, diğer ilimler için de geçerlidir. Mesela öğretmenlerin de bunlara dikkat etmesi, öğrencilerini sevmeleri ve kendilerini de onlara sevdirmeleri gerekir. Sevgi olmadan, öğrenmek ve öğretmek zordur.

Üstad ne demektir?

Soru: Üstad ne demektir? Kumar üstadı, Müzik üstadı dendiği gibi, 33. dereceli masonlara büyük üstad deniyor. Din büyüklerine, mezhep imamlarına, Peygamberlere de üstad demek caiz olur mu?

CEVAP:

Üstad, ilim veya sanatta üstün olan kimse demektir. Bu bakımdan din büyüklerine, mezhep imamlarına ve hatta Peygamberlere de üstad denir. Peygamber efendimiz, insanlığın hocası, üstadı olduğu için üstad-ül beşer denir.

Ebu Bekri Sıddık âriflerin başı ve sıddıkların reisidir. Sıddıkın üstadı **Resulullah** aleyhi ve alâ alihissalatü vesselam idi.

Musa aleyhisselam, mantık ilminin üstadı iken, Hızır aleyhisselamdan ilim öğrenmeye geldi.

Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(İlim üstadından öğrenilir.) [**Buhari**]

(Üç şey Enbiya işlerindedir:

1- Muallimlere ve üstaplara hediye vermek.

2- Âlimleri mükerrem tutmak.

3- Eshabımı sevmek.)

Kadı Beydavi hazretleri tefsir ilminin büyük üstadıdır.

İmam-ı Ebu Yusuf ve İmam-ı **Muhammed** de hocaları, üstapları olan İmam-ı a'zam Ebu Hanife hazretlerinin fikir ve reyine tâbi olmayıp, kendi ictihadları ile hareket ederlerdi. Halbuki, İmam-ı a'zam, onların üstadı idi. İmam-ı Ebu Yusuf, ictihad makamına yükseldikten sonra, üstadı Ebu Hanife'ye tâbi olması hata olur.

İmam-ı Ebu Yusuf, çok sevdiği oğlu âniden ölünce, talebelerine, (Defin işini siz halledin. Ben üstadımın dersine gidiyorum) dedi.

İmam-ı Şafii, **İmam-ı Ahmed** bin Hanbel'in üstadı idi.

İbni Arabi, hadis ilminde üstad [sözü vesika] ve fıkhıta ictihad makamında idi.

Hace-i Ahrardan sonra bu büyüklerin yolunu canlandıran, edeplerini her yere yayan ariflerin büyüğü ve marifetlerin kaynağı üstadımız **Muhammed** Bakidir "sellemehüllahü teâlâ"

Seyyid Fehim Nehriye [Şemdinana] gelir. Her gelişinde, Seyyid Taha'dan çeşitli iltifatlarla şereflenirdi. Bir gün cami sofasında Mektubat okuyordu. Çok kalabalıktı. Seyyid Fehim de, uzakta, ayakta dinliyordu. Seyyid Taha, kitaptan başını kaldırıp, (Molla Fehim, acaba şimdi, hiç üstad yok mu?) der. Seyyid Fehim, (Şimdi bulunan üstad gibi, hiç gelmemiştir) der. Seyyid Taha, hemen Mektubatı kapayıp, odasına gider.

İnsan, gelen feyizlerden, üstadına olan ihlası ve sevgisi kadar alır. Hepsini almak, nadirdir.

İslam tekbirini, seğah makamına besteleyen İtri efendi, bir din âlimi değil, Beethoven gibi, bir musiki üstadı idi. Farabi de, felsefeci ve musiki üstadı idi.

Nefsin üstadı İblis'tir. Lakin kötülük yapmakta, isyanda, iblisi geçmiştir.

Kâfire hürmet ederek üstadım demek küfür olur.

Hoca hakkı

Soru: Hoca hakkı, ana-baba hakkından önce mi gelir?

CEVAP:

Bir kimseye **Ehl-i sünnet** itikadını, dinini, imanını öğreten, iki cihan saadetine kavuşmasına vesile olan hocasının hakkı elbette ana-baba hakkından önce gelir, yoksa her hoca denilen kimsenin değil! Bir hadis-i şerif meali:

(Üç türlü baba vardır: Dünyaya getiren baba, kızını veren baba ve ilim öğreten baba. Bunların efdali, hocasıdır.) [Umdet-ül İslam]

Evladına dinini, **Ehl-i sünnet** itikadını öğretmeyen ana-babanın evladı üzerinde ana babalık hakkı olmaz.

Bilmiyorum denir mi?

Soru: Kendisine güvenilip dinî sual sorulan kimsenin, bilmiyorum demesi doğru mudur? Cevap vermezse güvenimizi yitirmiş olmaz mı?

CEVAP:

Ehl-i sünnet âlimleri buyuruyor ki:

Bilmiyorum demek ilmin yarısıdır. Allah rızası için, bilmediği bir hususta susanın aldığı mükâfat, bildiği hususta konuşanın aldığı mükâfattan az değildir, çünkü cehaleti kabul etmek, nefse çok ağır gelir. (İmam-ı Şabi)

Şeytanı en çok kahreden şey, âlimin (Bilmiyorum) demesidir. Şeytan, (Bunun susması, benim için, konuşmasından daha zararlı) der. (İbrahim Edhem)

İmam-ı Zehebi, İmam-ı Malik'i şöyle anlatır: Uzun bir ömür, yüksek bir merteye, parlak bir zihin, çok geniş bir ilim, keskin anlayış, sahih rivayet, diyanet, adalet sahibi, sünnet-i seniyyeye tâbi, fıkhıta, fetvada kaidelerin sıhhatinde önde gelen bir zat idi. Fetva vermede aceleciliği sevmez, çok kere (Bilmiyorum) derdi. İlimin kalkanı (Bilmiyorum) demektir, buyururdu. (Tabakat-ül Huffaz)

Muhammed Hadimi hazretleri buyuruyor ki:

İmam-ı Şabi hazretleri, bir suale, (Bilmiyorum) deyince, (Sen Irak ülkesinde müftüsün. Bilmiyorum demek, sana yakışır mı?) dediklerinde, (Meleklerin üstünleri bilmiyoruz dediler. Benim söylememden ne çıkar?) buyurdu. Bilmeyenin (Bilmiyorum) demesi, ilimden olup, büyük fazilettir.

İmam-ı Ebu Yusuf hazretleri, bir suale (Bilmiyorum) deyince, (Hem beyt-ül-maldan maaş alıyorsun, hem de cevap vermiyorsun) dediler. (Beyt-ül-maldan, bildiklerim kadar ücret alıyorum. Bilmediklerim için alsaydım, beyt-ül-malın hazineleri bana yetmezdi) dedi.

Her sorulana cevap veren, her gördüğünden mânâ çıkararak ve her yerde bilgi satan, cahilliğini ortaya koyar. (Bilmiyorum, öğrenip de söylerim) diyen kimsenin, gerçek âlim olduğu anlaşılır. Kendine sual sorulan kimse bilmiyorsa, (Bilmiyorum, kitaplara bakayım, bulursam söylerim) demelidir. (Berika)

Bir zata, (İşittiğimize göre, siz âlimmişsiniz) derler. O zat şaşırır, (Öyle bir iddiada hiç bulunmadım) der. Bunun üzerine de, (Bir şey sorulunca bazen "Bilmiyorum" diyormuşsunuz. Cahil olan, bilmese de, söyler. Ancak âlim olan, bilmiyorsa bilmiyorum der. Bu sizin âlim olduğunuzu gösterir) derler. **Hadis-i şerif**lerde de buyuruldu ki:

(Üzeyr'in ve Zülkarneyn'in **Peygamber** olup olmadığını bilmiyorum. Cebrail aleyhisselam gelinceye kadar, oturulacak yerlerin en iyisi ve en kötüsünün ne olduğunu soranlara, bilmiyorum dedim. Cebrail de, bilmiyorum dedi. Nihayet **Allahü teâlâ** bildirdi ki, oturulacak yerlerin en iyisi camiler, en kötüsü de sokaklardır.) [Ebu Davud]

(Bilmiyorum demek de ilimdendir.) [İbni Mace]

(Âlimim diyen cahildir.) [Taberani]

Bilmemek özür olur

Soru: Yurt dışında yaşayıp da, birkaç haramın, haram olduğunu hiç duymadığı için, (Bu haram değil) diyen kâfir olur mu?

CEVAP:

Haram olduğunu bilmediği için (Bu haram değildir) diyen kâfir olmaz. Fıkıhta, (Müslümanların çoğunun bildiği şeyleri bilmemek, öğrenmemek günah olur. İslam bilgilerinin yaygın olduğu yerde, cehalet yani bilmemek özür olmaz, günah olur) deniyor. Şimdi İslam bilgileri oldukça yaygın da, bazı konuları Müslümanların çoğu bilmiyor. Mesela kefirin, kımızın, hattâ müziğin bile haram olduğunu çok kimse bilmiyor. Bilmediği için, (Bunlar haram değildir) derse kâfir olmaz. Meşhur olan bir harama, mesela şaraba, domuz etine helal demek küfür olur.

Müftünün sözü

Soru: (Hanefî bir kimse, kendi mezhebinde caiz olmayıp başka mezhepte caiz olan bir şeyi ihtiyaçtan dolayı yapmak istese, bunu bir müftüye sorsa, müftü de, "Caizdir, başka mezhebi taklit etmek gerekmez" dese, başka bir müftü de "Gerekir" dese, vatandaş kime sormuşsa onunla amel eder) diyenler var. Günümüzde müctehid müftü mü var da böyle söyleniyor?

CEVAP:

Günümüzde müctehid müftü yoktur. Günümüzün müftüleri ancak, müctehidlerin, yetkili âlimlerin, fıkıh kitaplarında verdikleri fetvaları nakledebilir. Hanefî olana, Hanefî mezhebindeki hükmü, Şâfiî olana, Şâfiî mezhebindeki hükmü bildirmeleri gerekir. Zaruret olmadan başka bir mezhebe göre fetva verilmez. İbni Hümmam ve İbni Abidin hazretleri buyuruyorlar ki: Müftünün müctehid olması lazımdır. Müctehid olmayan müftüler mukalliddir. Müctehid olmayan müftülerin, müctehidleri taklit etmeleri gerektiğinde söz birliği vardır. (Feth-ül-kadir, Redd-ül-muhtar)

Fetva demek, herhangi bir şeyin İslamiyet'e uygun olup olmadığını bildirmek demektir. Yalnız, (uygundur) veya (caiz değildir) demek, fetva olmaz. Bu cevabın, hangi fıkıh kitabının, hangi yazısından alındığını da bildirmek gerekir. Fıkıh kitaplarına uymayan fetvalar yanlıştır. Bunlara bağlanmak caiz değildir. İslam bilgilerini öğrenmeden, bilmeden, âyet-i kerime veya hadis-i şerif okuyup da, bunlara kendi görüşüne göre veya başka mezhebe göre hüküm veren, büyük yanlış içindedir. Ehl-i sünnet âlimlerinin yazdığı fıkıh kitaplarına uymayan sözlere ve yazılara itibar edilmez. Maalesef günümüzde, kendini müctehid sayan ve kendi görüşünü din gibi ortaya atan kimseler çoktur.

